

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PRVKY SLOVESNÉHO PÍSŇOVÉHO FOLKLÓRU
DOKUMENTOVANÉ V OBCI BLATNICE POD SVATÝM
ANTONÍNEM A JEJICH MÍSTO V KULTURNÍ SOUČASNOSTI
OBCE

Vedoucí práce: prof. PhDr. Dalibor Tureček, CSc.

Autor práce: Zuzana Vyskočilová

Studijní obor: Bohemistika

Ročník: III.

2009

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice, 24.4. 2009

.....

Zuzana Vyskočilová

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mi pomohli při sestavení této práce. Zvláště své rodině a občanům Blatnice pod Sv. Antonínkem, jmenovitě Marii Mezuliáníkové, Marii Vyskočilové, Boženě Mezuliáníkové, Ludmile Mezuliáníkové a Anně Křivákové za ochotu a pomoc při dokumentaci folklórního materiálu v terénu.

Poděkování patří i všem pracovníkům Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici a Etnologického ústavu ČSAV, v.v.i. v Brně.

Největší dík patří mému vedoucímu práce prof. PhDr. Daliboru Turečkovi, CSc. za jeho pozitivní přístup, pomoc a stálou motivaci.

ANOTACE

Bakalářská práce Prvky slovesného písňového folklóru dokumentované v obci Blatnice pod Sv. Antonínkem a jejich místo v kulturní současnosti obce se snaží dokumentovat všechny dostupný materiál pro zmapování zvláště hudebního a písňového folklóru a folkloristického hnutí v obci Blatnice pod Sv. Antonínkem. Získaný materiál zejména z Etnologického ústavu ČSAV, v.v.i. v Brně a z Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici je porovnán s živou pamětnickou tradicí, částečně se zaměřuje na její variační proces.

Čtenáři jsou seznámeni s historií obce a je předložen soupis sběratelů lidových písní a folklorní prózy působících v této oblasti. Následují kapitoly o funkčním rozdělení lidových písní a zvyklostí při zpěvu těchto písní, které jsou spjaty s významným poutním místem na kopci Svatý Antonín, se svatebním obřadem a s písněmi k tanci.

V závěru práce jsou shrnuty všechny poznatky a možnosti jejího využití pro další studium.

ANNOTATION

The Bachelor's work, The elements of the documented Folklore in the contemporary cultural Live of the village Blatnice pod Sv. Antonínkem and their current position in the village culture, is trying to document all available materials for mapping especially musical and song folklore and folkloristic movement in the village of Blatnice pod Sv. Antonínkem. Acquired material, mainly from Ethnological Institution ČSAV, v.v.i. in Brno and from National Institution of Folklore Culture in Strážnice, is confront with living contemporary tradition, focusing partly on its variational process.

Readers are acquainted with history of village and there is offered detailed list of collectors of folklore songs and folklore prose reacting in this area. The following chapters are about functional division of folklore songs and usages during singing these songs, which are connected with significant pilgrimage place on a hill of Sv. Antonín, with wedding ceremony and with songs for dances. In the end of the work are summarized all findings and possibilities of its use for next studies.

OBSAH

Úvod.....	7
Lidová píseň a folklór	8
Historie Blatnice pod Svatým Antonínkem	11
Dokumentace materiálu a sběratelé v Blatnici	14
Svatý Antonínek	25
Svatební písně	35
Tanec sedlcká.....	43
Závěr	52
Seznam příloh	53
Seznam literatury	68

ÚVOD

Zadáním mé bakalářské práce je dokumentace dostupného materiálu pro zmapování folklorního a folkloristického hnutí v obci Blatnice pod Svatým Antonínkem, a to ze zdrojů uvedených v seznamu literatury. V práci jsem kladla zvláštní důraz na hudební a písňový folklór, na jeho hudební stránku, a na folklorní prózy, především místní pověsti.

Při zpracování jsem využila materiály archivované v Národním ústavu lidové kultury ve Strážnici, kde jsou uloženy *Národní písně moravské* Františka Bartoše z roku 1901, veškeré publikované zpěvníky *Slováckých písniček* Dr. Jana Poláčka, *Písně z Veselka Vlasty* a Jaroslava Smutných, knihu *Lidová kultura Blatnice* Josefa Tomeše, dále publikace lidových tanců s písněmi k těmto tancům určeným, s možností audio-video ukázek, například *Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska* Zdenky Jelínkové. Dalším navštíveným pracovištěm byly fondy brněnského Etnologického ústavu ČSAV, v.v.i., ve kterém jsem čerpala z dostupných písňových sbírek Leoše Janáčka, Františka Bartoše, Františka Sušila, Hynka Bíma a Františky Kyselové, Bartoloměje Mansfelda, jejichž materiály byly publikovány částečně či nebyly dosud publikovány. Součástí brněnského fondu jsou i přepisy folklorních práz, které zaznamenali: Martin Prášek, Marie Hanáčková, Antonín Vyskočil a Dominik Němčický od dobových vypravěčů, rodáků Blatnice pod Sv. Antonínkem.

Další důležité informace jsem čerpala z významných archivních pramenů, z *Blatnické kroniky* sepsané Petrem Máčalem roku 1926 z obce Blatnice pod Sv. Antonínkem a z *Farní kroniky*, která byla sepisována tamějšími duchovními zhruba od poloviny 18. století.

Pro úplnost a ucelenost dokumentace materiálu jsem prostudovala národopisná periodika Malovaný Kraj, Národopisné Revue a Blatnický Zpravodaj, který začal vycházet v roce 1996. Celkem jsem pro tuto práci použila sedm článků vztahujících se svým tématem k Blatnici pod Sv. Antonínkem.

Zjištěné skutečnosti jsem konzultovala s místními nositeli tradice a následovně konfrontovala archivní a písemné prameny se současným stavem živé tradice. Sběr v terénu ovšem nebyl soustavný, v této práci je naznačen a představuje jádro diplomového projektu, ke kterému je tato práce východiskem.

LIDOVÁ PÍSEŇ A FOLKLÓR

Svět lidových písní je svět plný dynamiky, barev a síly. Každá lidová píseň si žije svým životem, má svoji funkci a místo ve společnosti. Je předávána z generaci na generaci a co zpěvák, to ústa, která ji oblékají jiný kabát. Domnívám se, že za vznikem lidových písní stála velká touha lidstva zdobit svůj jazyk, sestavovat a přikrášlovat rýmem za pomoci melodie. Zvuky a hudba obklopují člověka v nejrozmanitějších podobách. Píseň vzniká, jakmile člověk není jen pouhým konzumentem, ale dostává se do centra jakéhokoliv hudebního dění. V tomto okamžiku začne na rodící se píseň působit nespočetné množství elementárních prvků obsažených v každodenním styku člověka s prostředím, ve kterém žije, formuje se jeho hudební cítění, jež si člověk od dětství soustavně vytváří. Skládá popěvky a veršovaná blahopřání, pomůže si rytmem při práci... To vše je poponášené staletími folklorem.

V současné době v archivu brněnské pobočky Ústavu etnologie AVČR, v.v.i. leží poklad asi 120 000 lidových písní zapsaných převážně na území Moravy, především z podhůří Karpat, od Jablunkova po Skalici a Břeclav. Archiv byl založen v průběhu národního obrození a na jeho vzniku se velkou měrou podílel Leoš Janáček. Svými sběry do něj přispívali: František Sušil, František Bartoš, Vladimír Úlehla, Josef Černík, Hynek Bím, Františka Kyselová, Jan Poláček a Jiří Pajer.

*

Původní funkce lidových písní se většinou vytrácejí a jsou buď dohledatelné ve straších zápisech, kde ale často chybí lokalita i údaj o účelu, za jakým byla píseň zpívána. Uplatnění lidových písní bylo zrekonstruováno z obecných kategorií života člověka, kam patří práce, odpočinek, zábava, slavnosti a obřady, z nichž se dají utvářet větší celky, například: oslava + slavnost + obřad – u písní svatebních, což svědčí o vícefunkčnosti některých písní a celkové variabilitě lidové kultury a folklóru.

Zpěvní příležitosti a jejich funkce se mohou proměňovat v regionálním rozšíření a etnickém či sociálním prostředí. Písně mohly nabývat různých funkcí, snad kromě ukolébavek, smutečních pláčů a obřadních písní. Platila však určitá nepsaná pravidla, podle nichž byla píseň v určité situaci považovaná za vhodnou či nikoliv. Výběr písně byl ovlivňován nejen nepsanými pravidly, ale také prostorem a s ním spojenou atmosférou. Volný prostor představovala vesnice a příroda, která táhla k pomalejšímu

tempu a tedy k volným písním. Naopak uzavřený prostor v podobě domu nebo hospody vřídil bujarou atmosféru. Rychlé tempo a lehkost náležely k tanci s muzikou a zpěvem.

Lidová píseň původně žila pouze ústním podáním, a proto podléhala variabilitě při každém novém přednesu. Do jisté míry je tato variabilita podmíněna stylovým charakterem lokální písňové kultury a dialektem. V této práci jde o kulturu Blatnice pod Sv. Antonínkem, tedy lokality, která se na jedné straně vyznačuje svébytností, na straně druhé se ale nalézá pod vlivem celého regionu Veselska a částečně i kultur vesnic hornáckých, které s Blatnicí sousedí. V písních s pevně danou funkcí, ukolébavkách, písních obřadních a smutečních, se variabilita příliš neprojevuje. Jsou tradiční. Zvyšuje se u písní nezávazných a u písní, které má zpěvák z repertoáru nejraději. Variabilita se může pohybovat různými směry. Proces proměny může probíhat v rámci jednoho přednesu mezi jednotlivými slokami, ale i v čase, mezi jednotlivými příležitostmi ke zpěvu dané písně. Pokud zvolí interpret aktivní postoj k dané písni, může dynamikou přesáhnout rámec lokálních zvyklostí. Pokud interpret zůstane pasivní uchová si píseň tradičnost repertoáru a variabilita se pohybuje jen v určitých mezích.

Další důležitá vlastnost folklorní písně je znakovost, která je klíčem k porozumění a dorozumění jak mezi zpěvákem a posluchači, tak v kolektivu posluchačů. Například písně pro svatební obřad a následnou oslavu přesně určovaly, jak se má svatebčan při písni chovat, kdy má zpívat, co má dělat ženich s nevěstou a zbytek kolektivu, z čehož vyplývá, že znakovost folklorních písní je dána primárně tradicí a účelem, za kterým byla píseň zpívána.

*

Nositel písně – interpret je jeden z nejdůležitějších článků folklorní komunikace, osobnost, která výrazně formuje lidovou kulturu obce a někdy i celého regionu¹. Jeho úkolem, snad je možno říci i posláním, je přijímat a učit se skladby z předchozí tradice, interpretovat je a vložit do nich aktuálnost doby. Zpěvák repertoár šíří do okolí a předává jej dál. Formování zpěváka probíhalo zpravidla už od útlého dětství, velkou roli hrála výchova. Vytvářely se pěvecké rodiny, rody, a právě rodina obvykle dala zpěvákovi základ repertoáru. Budoucí zpěvák se pohyboval mezi generacemi a odlišnými dobovými tradicemi. Doplnění repertoáru přicházelo s věkem a pohybem

¹ V tomto oddílu se volně opírám o práci: PAJER, Jiří. *Svět lidové písně*. 1. vyd. Strážnice : Ústav lidového umění, 1989. 98 s.

v kolektivu v období dospívání, a snad i proto si písňe uchovaly podtext „věčného mládí“. Ve starším věku interpreta zůstával repertoár víceméně neměnný, zřídka kdy byl obohacen o prvky z mladších vrstev. Člověk ve stáří se obrací více k tradici. Na sklonku života nastává u interpreta zvláštní psychologická situace, kdy je jeho repertoárový fond zcela kompletní a zpěvák si vzpomíná na texty písní, jež si myslel, že už dávno zapomněl.

Repertoár je kulturně historický jev, který v průběhu času a zároveň v každém svém momentě obsahuje složky staré, nové a inovované. A právě tyto dynamické složky umožňují repertoáru jeho otevřenost a pohyblivost. K vnějším vlivům patří přijímání nových prvků, módních dobových písní. Repertoár je mnohem členitější, než jak je patrné ze zpěvníků, kde jsou písňové varianty důkladně vyčleněny a zaznamenány uhlazeněji. Celkový počet písní repertoáru jednoho interpreta byl závislý na povaze zpěváka a jeho hudebním nadání píseň uchovat. Další vliv na rozsah repertoáru zpěváka měl i jeho region působnosti. Například u zpěvačky Kateřiny Hudečkové (1861 – 1927) z Velké nad Veličkou zachytil František Bartoš v roce 1900 více než 300 písní, u Marie Procházkové (1886 – 1986) ze Strážnice posbíral V. Úlehla v roce 1942 90 písní a později J. Pajer mezi lety 1981-1986 celkem 501 písní. Časté jsou také případy, kdy fond zpěváka není příliš velký, 100-150 písní, ale zato je mimořádná jejich kvalita a propracovanost.

Nadáním těchto jedinců je umění skloubit staré tradice a nové prvky, které se v jejich době jevily spíše jako destruktivní, ale svým individuálním přístupem uvědomělosti a vyspělosti se zasloužili o přínos nových kvalit folklóru.

„Jsou známi po dědinách ti a ty, co zvláště pěkně a mnoho písní umějí zpívat. Umějí píseň po poslechnutí a zpívají ji s rozkoší, a kdyby možno bylo, ztratili by svou osobnost v ní.“ Leoš Janáček

HISTORIE BLATNICE POD SVATÝM ANTONÍNEM

Blatnice pod Svatým Antonínkem (německy Groß Blatnitz) je významnou obcí moravského Slovácka. Leží na úpatí Bílých Karpat ve výšce 214 m. n.m., konkrétně pod kopci Sv. Antonín, Střečkův kopec a Roháč. Je významnou vinařskou oblastí, má i vlastní značku vína *Blatnický Roháč*. Část úrody je ještě zpracovávána starým způsobem ve vinných sklepech, z nichž některé pocházejí až ze 16. století. Blatnice je součástí strážnické vinařské oblasti a je domácí adresou jak drobných dodavatelů, tak firem jako Blatel.

Z hlediska onomastického získala Blatnice své jméno podle názvu místa blátivého nebo ležícího u kalné vody. Přívlastkem *Hrubá* či *Velká* získala rozlišení od blízké Blatničky, což dokazují i prameny: 1371 *Blatnicz Maiori*, 1511 *Z Welikey Blatnice*, 1671 *Gross Blatnicz*, 1726 *Hrvbe Blatnicze*, 1846 *Gross Blattnicz, Blatnice Hrubá* nebo *Welica*, 1924 *Blatnice*. V roce 1919 byl přívlastek *Velká* zrušen a v poštovním styku se začalo objevovat *pod sv. Antonínkem*. Od roku 1990 již platí název obce Blatnice pod sv. Antonínkem (od 1.2.1998, po změně pravidel českého pravopisu, je platným názvem Blatnice pod Svatým Antonínkem).

Blatnice je součástí regionu Veselsko a dále mikroregionu Ostrožsko. Veselsko sdružuje Veselí nad Moravou, Blatnici pod Sv. Antonínkem, Blatničku, Hroznovou Lhotu, Kozojídky, Milokošť, Moravský Písek, Tasov, Vnorovy, Zarazice a Žeraviny.

Region Veselsko byl z hlediska historického s největší pravděpodobností zeměpanským majetkem. Česká knížata dobyla Moravu 1030 vítězstvím na Polácích. Následně nechal kníže Břetislav I. na řece Moravě a Olšavě vybudovat několik strategicky rozmístěných pohraničních hradů. Mezi tyto objekty náležela Břeclav, která přijala po knížeti i jméno, Veselí, v okolí Uherský Ostroh a Hodonín. Tyto hrady a k nim přilehlá sídliště se staly hlavními body na cestách Morava-Uhry. Obchodní cesty dále vedly přes Uherský Ostroh, Veselí s odbočkou na Bzenec a Strážnici, Blatnici směrem do Velké nad Veličkou, Javorník a dále přes Vrbovce na Myjavu či do Senice. Jmenovaná významná sídliště se stala významnými hospodářskými centry. Správu území zajišťovaly knížecí družiny, později převzal Přemysl Otakar II., který správu předal břeclavskému komorníkovi Sudomírovi z Horky, jehož synové Sudomír a Pardus se stali prvními držiteli Veselska a kolonizátory této oblasti. Blatnice ovšem v první polovině 12. století byla osadou pohraniční náležící Uhersku.

Historicky byla Blatnice pod Svatým Antonínkem velká a zcela česky mluvící obec. Již v roce 1850 měla včetně připojené Louky 2169 obyvatel. Petr Máčal, který sepsal Blatnickou kroniku 14. července 1926 udává při sčítání z roku 1921 asi 2184 obyvatel. Nyní má Blatnice podle údajů veřejné správy 2195 obyvatel (veřejná správa online: <http://mesta.obce.cz/ZSU/vyhledat-531.htm>).

První zmínka o Blatnici je již z roku 1052 v *Codex diplomaticum I.-207*, je zaznamenána jako *Stará Blatnice*. Kníže Břetislav I. daroval Starou Blatnici kolegiálnímu kostelu staroboleslavskému, kde byl usmrčen svatý Václav. Tento záznam dosvědčuje, že vesnice v té době byla prosperující, jistě nemalá a její vznik sahá až do 9. století.

Blatnice je též připomenuta v listině z roku 1371, ve které markrabě Jan odkazuje svému synovi Soběslavovi město Ostroh i s hradem, ves Blatnici Větší, Lhotu, která byla později k Blatnici připojena, Sezeme, Smíchov, Starou Blatnici, Milokoš' a Kvačice. Název vesnice *Blatnice Větší*, který je uvedený v jedné z edic listiny, je v jině tento přívlastek *Větší (Maiori)* připojen k názvu již zmíněné Lhoty (dnes Hroznová Lhota). V listině uvedená *Stará Blatnice* je ztotožňována se sousední Blatničkou.

Dle topografie „*Wolný*“ darovali markrabata Jošt a Prokop roku 1400 Uherský Ostroh i s Blatnicí v léno bratrům Haškovi a Benešovi z Waldsheimu. Roku 1415 podle *Olomouckých desek zemských VIII.* dal Hašek z Waldsheimu své manželce Anně z Rysenburku zajistit „800 kop grošů“ na vesnicích Uherský Ostroh, Ostrožská Lhota a Dolní Blatnice, tam kde bylo mýto a mlýn. Tudíž v roce 1415 se názvy Blatnice a sousední Blatničky nekryly. Vesnice byly samostatně označeny přívlastky *Dolní* a *Horní Blatnice*, z čehož se Horní Blatnicí myslela dnešní Blatnička. Hašek z Waldsheimu byl horlivý husita, účastnil se mnoha husitských tažení v Čechách a na Moravě. Obyvatelé jeho panství museli odstoupit od církve římskokatolické k náboženské společnosti „Moravští bratři“, protože jakého vyznání byl pán, takového musel být i poddaný, tudíž farní kostel v Blatnici se stal moravsko-bratrskou modlitebnou až do roku 1658, kdy byl opět dosazen římskokatolický úřad.

Od roku 1437 se stal pánem ostrožského panství Ctibor Artleb z Kunovic, vládl pouze 3 roky. Kunovští páni se vrátili na panství opět roku 1464. Správcem se stal Artleb Hynek z Kunovic, ale panství bylo dáno do zástavy Emilu Smilovi Kunovi, kterému král Vladislav dovolil panství vypálit. Takto zpustošené panství prodal zpět Kunovickým pánům. V 16. století se stal majitelem panství Jan Jetřich z Kunovic, pod jehož správou přešla obec ke kalvinismu.

V roce 1625 bylo vše zkonfiskováno včetně Blatnice, Blatničky a dalších vesnic Ostrožska a prodáno knížeti Gundakarovi z Lichtenštejna. V roce 1663 byla část ostrožského panství vypleněna Tatary, Blatnice byla opět vypálena, ale panství nadále zůstalo v držení rodu Lichtenštejnů. O působení rodu Lichtenštejnů se kladně zmiňuje Máčalova Blatnická kronika: „*Předkové naši jsouce robotou stíženi, nebyli sto pozemky své ani včas, ani patřičně obdělati, plodiny z nich skliditi, a proto velká část polí bývala úhorem. Některé tratě, jako „Blaně“, „Podroháčky“, bývaly pastviště, a celá velká trať „Břestky“, „Klíny“ byla les. Byl totiž až do dob Josefa II. sedlák a poddaný otrokem svého pána. Štěstím našich předků bylo, že Lichtensteinové a před nimi i páni z Kunovic s nimi dosti mírně zacházeli.*“² (Máčal: 8).

Blatnice byla 29.10.1907 povýšena na městečko s právem konání dvou výročních trhů. Nezískala znak, nadále používala původní pečeť z roku 1640, na níž je vyobrazena čtvercová kaplička a po jejích stranách hrozny stopkou kolmo dolů. Opis mezi linkami zněl: PECZET. OBECNI. HRUBE. BLATNICE. Nové vyobrazení bylo zhotoveno až ve druhé polovině 19.století. V poli pečeti je vyobrazena do pasu postava sv. Antonína se svatozáří, patrona poutního místa kostelíka na kopci Sv. Antonín, drží v ruce otevřenou knihu a růženec. Opis v linkách nebyl příliš pozměněn: OBEC. HRUBA. BLATNICE. Poslední třetí pečeť se ve vyobrazení příliš tématicky nelišila. Opět je vyobrazen sv. Antonín se svatozáří, knihou a v ruce drží olivovou ratolest. V lince je nápis již s aktuálním jménem Blatnice: OBECNÍ. RADA V. BLATNICI p/ SV. A. NT. Dnešní znak Blatnice kombinuje několik motivů ze všech tří pečeti. Uprostřed znaku je vyobrazena opět kaplička, vlevo otevřená kniha a vpravo hrozen, tentokrát se stopkou kolmo vzhůru.

² Názvy „Blaně“, „Podroháčky“, „Břestky“ a „Klíny“ jsou místní názvy, užívané mezi obyvateli Blatnice dodnes.

DOKUMENTACE MATERIÁLU A SBĚRATELÉ V BLATNICI

Bližší kulturní diferenciaci je patrná nejen v krojích, dialektických odchylkách a projevech materiální kultury, ale i v písňovém folkloru a ústní lidové slovesnosti. Po stránce národopisné patří Veselsko k Dolňácké části jižní Moravy. Střediskem jedné jeho části je Veselí nad Moravou tzv. „veselské Dolňácko“, dalšími jsou Strážnicko a Uherskohradištsko. Kromě Veselí nad Moravou sem patří Hroznová Lhota, Kozojídky, Milokoš, Žeraviny a Tasov. Po stránce kulturní se od nich odlišují Blatnice pod Sv. Anotonínkem a Blatnička, které jsou již na hranici s hornáckými lokalitami.

Sběratelství lidových písní na Veselsku má dlouhou tradici, ale záznamů, které se zachovaly až do dnes není mnoho. Nejstarší zápisy pocházejí z roku 1819 a jsou součástí tzv. guberniální sbírky. Vídeňské úřady tehdy obeslaly všechny země rakouské monarchie a žádaly zaslání zápisů lidových písní. Zapisovatelé byli většinou vesničtí učitelé nebo faráři, kteří zasílali své sběry krajským hejtmanům. Akce přinesla pouze jediný materiál z této části Slovácka, a to z Veselí nad Moravou, z něž bylo na brněnský úřad zasláno neznámým sběratelem 5 světských a 25 duchovních písní.

V období národního obrození se zvýšil zájem o folklór. Sběratelská činnost byla na Moravě realizována mimo jiné profesorem bohosloví v Brně Františkem Sušilem (14. června 1804 v Rusínově – 31. května 1868 v Bystřici pod Hostýnem). Mezi lety 1824 – 1828 sbíral v terénu lidové písně, které z části využil František Ladislav Čelakovský v knize *Slovanské národní písně*. Sušil vydal soubor téměř 2361 lidových skladeb ve sbírce *Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými*.³ Kniha poprvé vyšla v roce 1835 v malém vydání, ve velkém pak 1860. Jeho metody byly pokrokové, zdůrazňoval aby bylo: „*při textu jako při nápěvích především věrnosti šetřeno, aby nic nepřemudrováno, nic proměněno, nic vynecháno nebylo.*“ (Nekud, Vladimír: Veselsko, 1999, s. 225) Ze Sušilova sběru v Blatnici pod Sv. Anotonínkem se dochovalo:

„*Vědomý orel*“ (č.221)

„*Fúká větr po dolině*“ (č.1164)

„*Z tejto strany Dunaje, stojí linda zelená*“ (č. 1166)

„*Dyž mi do těch hor půjdeme, co my tam jesti budeme*“ (č.1245)

³ Ukázka z tohoto díla se nalézá v příloze č.17

„*Namlúval mia Dřímala*“ (č. 2083)

(SUŠIL, František. *Moravské národní písně*. Praha : Argo/Mladá Fronta, 1998, s.101, 381, 400, 628)

Dalším významným sběratelem moravských lidových písní byl František Bartoš (16. března 1837 v Mladcové u Zlína – 11. červen 1906 tamtéž). Mezi lety 1860 - 1864 vystudoval klasickou filologii na univerzitě ve Vídni. Po návratu začal učit na gymnáziu ve Strážnici, kde také vzrostl jeho zájem o národopis. Svým způsobem vytvořil předpoklady pro centra folkloristické práce, na něž později navázal *Pracovní výbor pro českou národní píseň* pod vedením Bartošova nástupce Leoše Janáčka. Bartošovo dílo bylo úspěšné už u jeho současníků, obdržel cenu Ruské akademie nauk a členství v České akademii věd a umění. Ovšem: „*přes mnohé cenné přínosy pro rozvoj bádání o lidové písni se Bartoš nevyhnul některým omylům. Je známo, že opravoval texty těch písní, které shledal nevhodnými. Také při výběru písní pro své sbírky vylučoval písně, které považoval za nelidové. Tyto nedostatky však nesnižuje význam jeho celoživotní práce sběratelské a vydavatelské...*“ (TONCROVÁ, Marta. *Vzpomínáme 150. výročí narození F.Bartoše. Malovaný Kraj*. 2005, č. 5, s. 7-8.) Bartošova sbírka obsahovala 8 písní přímo z Blatnice⁴ _:

„*U Hradišča na trávníčku*“ (č. 176)

„*Má milá orala s černýma volama*“ (č. 501)

„*Šel bych k vám a nesmím*“ (č. 503a)

„*Hubočl, hubočl*“ (č.674)

„*Holky nermuťte se*“ (č.1231)

„*Ešče svad'ba nebyla*“ (č.1468)

„*Pi, šohajku, pi*“ (č.1521)

„*Nebude nám dycky tak*“ (č.1550)

(BARTOŠ, František. *Národní písně Moravské*. Praha : Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1901, s. 129, 277, 365, 659, 775, 796, 807)

⁴ Ukázka z díla *Národní písně moravské* se nalézá v příloze č. 16

Leoš Janáček (3. července 1854 Hukvaldy – 12. srpna 1928 Ostrava) navštívil Blatnici za účelem pozorování tanečního folklóru, a to v prvních zářijových dnech roku 1892 v rámci delšího pobytu na Slovácku, konkrétně ve Velké nad Veličkou. V zápiscích se zmiňuje, že sledoval blíže nepopsanou skupinu tanečníků, několik poznámek věnoval tanci *danaj*, které včlenil do článku *Hudba pravdy*, kde na základě poznání valašských, lašských slezských i slovenských tanců definoval točivé tance, jejich příbuznost a krajové varianty. Další Janáčkovu cestu do Blatnice inicioval spisovatel Karel Dostál – Lutínov, který se ho snažil přesvědčit, aby zhudebnil jeho libreto *Honza hrdina*. Se svým pohádkovým tématem neuspěl a pokusil se Janáčka nalákat na náměty moravského venkova a navrhoval mu zhudebnit svou píseň „*Píseň o žních*“. 21.6.1905 se snažil Janáčka motivovat dopisem: „*Byl jsem na svátek u sv. Antoníčka u Blatnice. Zdá se mi , že je to stvořeno pro operu. Nemohl byste přijet tam na svátek sv. Petra a Pavla, den předtím bychom na faru šli nocovat, skoro ráno bychom musili vystoupit na kopec. Hudba slovácká a zpěv procesí!*“ (PROCHÁZKOVÁ, Jana: *Janáčkovy záznamy hudebního a tanečního folkloru I.*, Brno, Doplněk, 2006, s.238) Po Janáčkově souhlasu Dostál dodal 26.6.1905: „*Hleďte, abyste ve středu večer dorazil na faru v Blatnici. Pan farář je velmi šarmantní pán a o nocleh se postará. Doufám, že budu též moci přijet. Nebudete toho litovat! Notového papíru vemte s sebou!*“ (tamtéž) Janáček se zúčastnil tábora lidu na kopci ve dnech 28. - 29.6. 1905, zaznamenána byla píseň z legendy o nalezení sv. kříže „*Píseň o Heleně*“ a několik dalších instrumentálních motivů: „*Šak tudy budú, tož sa optajú*“, „*Zarejděny*“ nebo „*Pochválen bud' Ježíš*“, které si Janáček napsal na zadní stranu Dostálova tištěného libreta.

Významně přispěl do soupisu lidových písní i učitel dívčí měšťanské školy ve Strážnici Hynek Bím (1874 - 1958). Soustavně se zaměřoval na Veselko – Strážnicko. Jeho sběr nebyl svázán nijakými konvencemi, zapisoval všechno, co zpěváci znali. Uplatňoval metodu tzv. návratných sběrů, což znamenalo, že jednoho zpěváka nebo skupinu navštěvoval vícekrát a snažil se postihnout celý repertoár, tudíž jeho zápisy obsahují i detailní obměny textů. Ve Vnorovech a Liděřovicích nasbíral přes 320 písní a pořídil i záznam zpěvu na fonografické válečky.

Podle záznamů Etnologického ústavu v Brně ČSAV, v.v.i uskutečnil Hynek Bím tři velké sběry v letech 1894, 1907 a 1910. V roce 1894 zaznamenal Bím 10 písní v Blatnici od manželů zpěváků Josefa a Apoleny Sládkových, ale fakticky dohledatelných je jen těchto 9:

„Nebude nám dycky tak“

*Nebude nám dycky tak
ej, ani gajdoš gajdova.
Nebudú nám hudci hrát,
gajdovat
ej, enom tambur bubnovat.*

„Pij, šohajku pij, šak až dopiješ“

*Píj, šohajku, píj,
šak až dopiješ,
/:dneskaj, lebo zitra,:/
pomaštruješ.*

*Pomaštruješ,
pře uherskú ves,
/:zkaž tam mojem milým,:/
pozdravení dnes*

„Holky nermuťe, podťte, dívejte se“

*Hol' - ky, nermuťte se,
podťte, dívejte se,
jak se ten císařský lid
pěkně ne – se!*

„Co dělá Kača“

„Letěl roj“

„U Hardišča na trávničku“

„Hubočí, hubočí“

„Šel bych k vám a nesmím“

„Úž k mej milěj na námluvy jedú“

(Texty písní ze sběru Hynka Bíma z roku 1894 z fondu Etnologického ústavu v Brně
ČSAV, v.v.i.)

Bímovo dílo je uloženo v archívech, není souhrnně zpracováno, spíše roztříštěno v různých zpěvnících. Některé písně použil Leoš Janáček do své monografie *O moravské písni milostné*.

V archivu Etnologického ústavu v Brně ČSAV, v.v.i. je dosud nepublikovaná sešitová sbírka s 40 písněmi od blatnického rodáka Jana Bogara sepsaná roku 1897. Obsahuje pouze texty písní s několika poznámkami a notovými zápisy Leoše Janáčka. Nelze sice dokázat, že všechny písně jsou přímo blatnické, ale jistě byly v Blatnici delší dobu aktivně součástí repertoárů.⁵ _

„Zahraj ně hudečku“

„Zahrajte mně hudci“

„Zdálo sa mně zdálo“

„Už mě tak nebude“

„Chlapci Blatničané“

„Košulenska tenká“

„Hore háj, dole háj“

„Už sú ty horyčky“

„Zhusta, chaso, zhusta“

„Byli sme dvá bratři“

„Bylo nás, bylo nás“

„Studená rosička“

„Třeba su já, třeba“

„Hody naše, hody“

„Už nám tak nebude“

„Bude zima bude mráz“

„Křepelka, křepela“

„Nechcu ťa šohajku“

„Ty Mičkovi koně“

„Malučký sem já byl“

„Čí to husičky, čí to“

„Štýry hodiny byly“

⁵ Názvy písní byly přepsány doslovně z obsahu sbírky Jana Bogara.

„Před Bogarovo“
„Rechtorova céra“
„Na jednom tanci já bývám“
„Naše dveřa vrzají“
„Pomozte mně na sušívňu“
„Třeba su já malá nízká“
„Kdybys měla má panenka“
„Já sem šohaj, já sem“
„Lepší žena mladá“
„Počkejte pacholci“
„Jak sa mně má milá“
„Nechcu ťa ceruško, nechcu ťa“
„Před naší je mostek“
„Šijte mně maměnko“
„Rež, réž, réž“
„Hajs, vo, ča“
„Hojasa, hojasa“
„A já sem, a já sem“

(materiál z archivu Etnologického ústavu v Brně ČSAV, v.v.i.)

Na základě zvýšeného zájem o lidovou tvorbu byl v Brně založen *Pracovní výbor pro českou národní píseň na Moravě* roku 1905. Vedením byl pověřen Leoš Janáček. Instituce se soustředila na zápisy lidových písní z terénu. K nejplodnějším sběratelům patřila Františka Kyselová (1865 - 1951). V roce 1909 zaznamenala v Blatnici 11 písní u Apolonie Sládkové a Anny Holkové z oblastí obřadní - svatební, masopustní a vánoční. Zbylé 4 jsou ze sbírky Etnologického ústavu v Brně ČSAV, v.v.i.

„Dybych já byl sedláckým synkem“
„Zhusta, chlupci, zhusta“
„Čí je to políčko neorané“
„Fúká větr po dolině“
„I šla Andulka na trávu“
„Hore dědinú šél, na grumle grumlovál“

„Přišli, vyšli z nebe Andělé“
„Zhůru pastýři“
„Daj Pán Bůh večer veselý“
„Neboj sa šohajku neveselej noty“
„Dyž já půjdu k vám“
„Išče svatba nebyla“
„Nosila, nosila“
„Co dělá Kača“
„Dybych já věděl, že mamičku zvihnu“

(TOMEŠ, Josef. *Blatnice - lidová kultura : Písňe*. Blatnice, s.189)

Dalším sběratelům patřícím k *Pracovní výbor pro českou národní píseň na Moravě* byl například profesor kreslení, malíř a hudebník Rudolf Kučera (1884 – 1964) se svými zápisky z Kněždubu a Moravského Písku, hudební skladatel a teoretik Emil Axman (1887 - 1949), který zapisoval v Tasově a Hroznové Lhotě.

V roce 1912 zapsal v sousední Blatničce tamější rodák Jan Marek 22 písní. Stejný rok předložil v Brně soubor 14 milostných písní z Blatnice:

„U města Trenčína“
„Není lepší jako z jara“
„Před naši zahrádkou“
„Sviť nám, jasný měsíčku“
„Který ftáček na dva stromy sedá“
„Přes Blatnický háj“
„Půlnoci se blíží“
„Už je milá chvílku do dne“
„Pod Javořinú studánečka“
„Marně, synečku, marně žiješ“
„Na Vánoce, tmavé noce“
„Neděla, pondělí“
„Studená rosénka téj noci padala“
„U Hradišča na trávníčku“

(TOMEŠ, Josef. *Blatnice - lidová kultura : Písň.* Blatnice , s.189)

Mnoho významného materiálu přinesla také akce 1910 uherskohradištských učitelů. Mezi ně patřil i Bartoloměj Mansfeld, který přispěl 7 písněmi, z Blatničky 3 a z Blatnice 4. Zápisy všech učitelů byly o rok později souborně vydány otrokovickým učitelem Valentinem Lísou.:

„Přijdi Janku k nám“

„Za horama v lesi u studánky“

„V širém poli rokyta“

„Už sú ty hoříčky“

(TOMEŠ, Josef. *Blatnice - lidová kultura : Písň.* Blatnice,s. 189)

Bezpochyby největším přispěvatelem v oblasti písňového folklóru byl Jan Poláček (1896 - 1968). Na strážnickém gymnáziu hrál ve studentské muzice na velký cimbál⁶. Tento nástroj byl úspěšně rozšířen do slováckých muzik. Poláčkovy *Slovácké písničky*, sedmidílný zpěvník, byly sesbírány v brněnském *Slováckém krúžku* díky studentům, kteří materiál přinášeli ze svých rodišť. V Etnologickém ústavu je archivována 1 píseň, 22 textů a 39 kompletních písní.

„Co sa to šupoce“

(Poláček, Jan: *Slovácké písničky I.*,1948, s. 17)

„Nedám já sa za masára“

„U Antonínka studánečka“

„Víno, víno červené“

(Poláček, Jan: *Slovácké písničky III.*,1943, s.130, 211, 232)

„Pije, pije na koleji ftáče“

⁶ Cimbálová muzika z Blatnice – příloha č.11.

„Svítaj, Bože svítaj“

(Poláček, Jan: Slovácké písničky VI.,1951, s. 69, 89)

„A já sem“

„Chlapci sa ženíjú“

„Ja co je to za muzika““

„Já su šohajek ledabyl“

„Malučký sem já byl“

„Na trávníčku, na zeleném“

„Nechcu ťa, šohajku“

„Pěsničku zme vyzpívali“

„Pij, šohajku, pij“

„Rostů, rostů kopaně“

„V pondělí se rád napiju“

„Zahraj ně hudečku“

(Poláček, Jan: Slovácké písničky VII.,1960, s. 6, 22, 25, 27, 42, 50, 53, 58, 68, 92, 99)

„To blatnické pole“

„Ty blatnický kostelíčku“

„Dybys měla má panenka“

„Jak sa mě má milá pěkně zdáš“

„Pomozte ně na sušírňu“

„Vím já jedno, malinké okénko“

„Vrť sa milá okolo mňa“

„Z druhéj strany za Moravú“

„Od Prešpurka je daleká cesta“

„Nechoď k nám, šohajku“

„Na blatnickém poli“

„Měla sem galána“

„Mám já zahrádku trněnú“

„Ztratila sa na salaši“

„Vím já jednu kopaninu“

„Janíčku, bratranče“
„V Blatnici sú rohožkáři“
„Šijte ně, mamičko košulenu“
„Studená rosička“
„Slunéčko sa níží“
„Réž, réž, drobná réž“
„Pod Javořinú“
„Nad Javořinú ftáček zpívá“
„Počkejte pacholci“
„Pěsničku zme vyzpívali“
„Padá, padá rosička“
„Páni muzikanti“
„Čí to husička, čí to“
„Ej, láska, láska“
„Ani tady nebude“
„Okolo Trenčína“
„Blatnický stárek“

(materiál z archivu Etnologického ústavu v Brně ČSAV, v.v.i.)

Rozsah Poláčkovy práce je obdivuhodný a pro postupně umírající folklór a jeho umělé ožívování v podobě folklorismu po 50. letech, kdy už příliš pamětníků nebylo a mladí písně neznali, byly Poláčkovy zpěvníky velkou pomocí. S naučenými texty a melodiemi ovšem odešel přirozený vývoj a zanikla variabilita písní.

Po druhé světové válce se rozrostla široká sběratelská činnost a objevilo se mnoho folklórních spolků. Vedle zájemců o lidovou píseň se také začala realizovat profesionální folkloristická práce. V námi sledované oblasti se jí věnovala například Zdena Jelínková, pracovnice brněnského Ústavu pro etnografii a folkloristiku, která podrobně zaznamenala taneční repertoár. Její terénní činnost probíhala ve většině částí Veselska, spolupracovala s Vítězslavem Volavým a Martou Toncrovou.

Nejmladší sběry byly získány díky Jaroslavu Smutnému. Se svou manželkou Vlastou Smutnou vydal dvoudílný zpěvník *Písní z Veselska*, který přinesl především mladší vrstvy repertoárů z poslední doby. Z Blatnice jsou zaznamenány tyto písně:

„Nad Javořinú ptáček“ (z roku 1961)
„Henkaj v tom domečku“ (z roku 1961)
„Červené jablíčko po zemi sa gúlá“
„Už sú ty horičky“
„Křepelka“
„Aj, ty svatý Antonínku“ (z roku 1960)

(SMUTNÝ, Jaroslav, SMUTNÁ, Vlastimila. *Písne z Veselska 1,2*. Ema Pelikánová. Hodonín : Okresní kulturní středisko Hodonín, 1995,1996. 2 sv. (154, 127 s.)

*

Ve fondech brněnského pracoviště Etnologického ústavu ČSAV, v.v.i. jsou také zdokumentovány záznamy vyprávění ústní lidové slovesnosti.

Nejstarší zaznamenal Martin Prášek, a to dvě pověsti s názvy: *Múra* a *Tři koňské hlavy*. Alžběta Turečková zapsala lidové vyprávění „*Čertovy husle*“ Marie Hanačkové (*1898) a dvě pověrečná vyprávění. První je pověst s názvem „*Tovaryšská studánka*“ a humorná báchorka „*Zlý duch*“. Dalším shromážděným materiálem jsou vyprávění Břetislava Hanáčka (*1896), zaznamenaná také Alžbětou Turečkovou. Obsahují jednu pověst, dvě pověrečná vyprávění a jednu humornou báchorku. Nejvíce materiálu sesbíral Dominik Němčický, celkem 6 povídaní, například vyprávění „*Blatnický kanafas*“ a 3 vyprávění s židovskou tematikou. Díky vypravěči Antonínu Vyskočilovi (*1896) byla zapsána pověst o zánikové obci Smíchov „*Pověst o obci Smíchov*“ a o mrazech a pěstování vína „*O vinohradských tratích*“. Poslední Vyskočilova vyprávění se jmenují „*O císaři Josefovi*“ a „*O pruské válce*“. (materiál z archivu Etnologického ústavu v Brně ČSAV, v.v.i.)

SVATÝ ANTONÍNEK

Poutě na kopec Sv. Antonín patří k nejvýznamnějším křesťanským i společenským událostem, nejen pro Blatničany a jejich okolí, ale i pro nedaleké Slováky. Místo přitahuje svou starobylostí, památností a posvátností jak pro svůj slovácký svéráz, tak i svou blízkostí ke Slovensku, což utužovalo tradici dobrých styků Moravanů se Slováky.

Kopec Sv. Antonín, poslední výběžek Bílých Karpat, je opředen dávným tajemstvím „svaté vody“. K prastaré kapli, která na kopci už od nepaměti stojí, se váže mnoho legend. Přesná datace kaple není možná. Vznik přilehlé vesnice Blatnice sahá podle archeologických nálezů do 8. století. Jedna z legend praví, že na kopec zavítali Sv. Cyril s Metodějem z nedalekého Velehradu, či snad že právě tudy přišli z Nitry na Moravu a na Velehrad, kázali tu a „svatú vodú“ ze studánky křtili slovanské předky.

Kaple⁷ je zasvěcena italskému světcí Antonínu Paduánskému. Pověst o vzniku poutního místa se opět vztahuje k zázračnému prameni. Knížeti Hartmanu z Lichtenštejna a jeho ženě se narodil slepý chlapec. Jeho manželka, původem Italka, byla velkou ctitelkou sv. Antonína. Nepřestávala se k tomuto světcí modlit a doufala v uzdravení svého syna. Legenda vypravuje, že syn byl uzdraven vodou, která vytryskla tam, kde stojí kaple dnes. Kníže požádal konsistoř o povolení k výstavbě kaple, obdržel jej v roce 1668 a rektor jezuitské koleje v Uherském Hradišti položil na Blatnické hoře⁸ základní kámen.

Ovšem jiná pověst, která se také váže k Hartmanu z Lichtenštejna, udává jiný důvod výstavby kaple. Dne 21. dubna 1662 napsal kníže Hartman konsistoři v Olomouci, že by chtěl na jednom kopci u Velké Blatnice „*na našem panství ostrožském postavit kapli a sice proto, poněvadž počasí a obávané průtrže často a mnohokrát na polích v celém okolí největší škody činí, aby všemocný Bůh je odvrátil.*“ (Budař, Slavomír: Původ a dějiny kaple. In Blatnický Zpravodaj, červen 1997, č.5, s. 3) Konsistoř ustanovila komisi, která za přítomnosti blatnického faráře Martina Tesaře a ostrožského hejtmána prohlédla Blatnickou horu. „*Dne 5. srpna 1662 podává zprávu s popisem místa, vše v kladném tónu. Dále uvádí, že na místě, kde má být vybudována kaple, je postaven velmi starý kříž. Také opat velehradský podává k žádosti svůj souhlas.*“ (tamtéž) Konsistoř však se souhlasem příliš nespěchala, kníže z Lichtenštejna

⁷ Fotografie kaple – příloha č.1,2,3

⁸ Blatnická hora byl dřívější název kopce Sv. Antonín

musel žádost urgovat, dokonce několik let. Teprve v roce 1668 udělila konsistoř souhlas a byl položen základní kámen. Stavba se protáhla a byla ukončena 1670.

V roce 1743 byla celá kaple renovována. Při renovaci kostela byl odkryt léčivý pramen. O objevení „svaté vody“ píše blatnický farář Hnátek. Popisuje, že k objevení pramene došlo náhodou, když dělníci pracující na opravě kaple hledali vodu na hašení vápna. Ve vzdálenosti asi 300 kroků od kaple západním směrem objevili pramen vody a vykopali vodní příkop. Farář Hnátek dále popisuje, jak na vlastní oči viděl uzdravení mnohých z různých nemocí. Důsledkem toho nastal k zázračnému prameni sběh lidu v letech 1748-49, byla vytvořena zvláštní komise, která sepisovala „zázraky uzdravení svatou vodou“. Příklady některých zápisů blatnických farářů:

„uzdravení vojína Lotrinského pluku“

„Matěj Koder z Ostrohu, 10let, na kopec ho přinesli, domů utíkal sám“

„Václav Koder z Uh. Hradiště“

„hraběnka Anna Marie Nikolas Ambra nobilis Hungari“

„hraběnka Magnisová přišla s celým průvodem pěšky ze Strážnice, byla sloužena mše svatá, přišla 4x a uzdravila se.“

(Farní kronika: s.187)

Tento poslední popis studánky se neslučuje s lidovou tradicí, podle které byl nejdříve pramen, jak lze poznat na prvních dvou legendách, a potom kaple. *„Co zavedlo příčinu k vystavění této kaple, nelze (přesně) určit, ale kopec tu byl snad již předhistorických dobách okolnímu obyvatelstvu důležitým. Proslulý archeolog Dr. Jindřich Wankel navštívil v r. 1889 zde v Blatnici svého přítele a v letech 1870 až 1885 spolupracovníka ve věcech archeologických a lidopisných, faráře a děkana Mořice Růžičku, ohlédal kopec Sv. Antonínka a podal odborný výklad.“* (tamtéž: s.126)

První velká pouť se uskutečnila roku 1671. Zúčastnilo se 5000 poutníků. Kaple, původně osmiboká rotunda, brzy nestačila návalu poutníků, proto nechal kníže Maxmilián, syn Hartmana, v roce 1697 prorazit stěnu rotundy a k ní přistavět 12m dlouhou loď. Když Josef II. poutě zakázal, kaple byla odsvěcena a velmi levně prodána nové majitelce jako stavební materiál. Odvezla okna, dveře, nechala rozebrat klenbu a poutní místo se stalo pastviskem. 1790 Josef II. zemřel a obec požádala o nové

vysvěcení. Žádosti bylo vyhověno a Blatnice se musela „na všechny časy“ zavázat, že bude kapli udržovat z vlastních prostředků, což se také stalo.

*

Poutní procesí bylo významnou společenskou událostí. Po kázání pod širým nebem a mši v kostele se lidé rozcházeli mezi boudy stojící poblíž kostela a kupovali perníky, svaté obrázky a další drobné předměty sloužící k povznesení zbožnosti. Někteří usedli do trávy a před cestou domů posvětili. Později se procesí z jednotlivých oblastí zařadila do průvodu na zpáteční cestu. Po návratu z pouti začala v blatnické hospodě hrát hudba a místní i přespolní mládež se scházela k muzice. Ve druhé polovině 19. století byla založena tradice národních slavností českého a slovenského obyvatelstva. Na pouti hrávaly dechovky a různá hudecká sdružení, obvykle nechyběli ani hudeci z Velké nad Veličkou.

Cílem pouti nebyla vždy jen pobožnost spojená s výletem do přírody, ale také pospolitý život a zábava. Pro mladé lidi byla pouť vítanou možností, jak se seznámit a nalézt vhodného partnera do manželství. Na poutích hoši děvčatům kupovali a kolem krku věšeli perníky ve tvaru srdce, či jim darovali modlitební knížky a pentle. Dar z pouti jako dar lásky byl závazným příslibem brzkých námluv.

Svatý Antonín Paduánský je v lidovém prostředí považován za patrona věcí ztracených, za ochránce milenců a prostředníka jejich lásky. Děvčata prosila o získání svého vyvoleného a říkalo se, že nejdéle po třetí vykonané pouti, což jsou tři roky, si jej odtud jistě odvedou. Vhodného manžela se u Sv. Antonínka snažily dívky vyprosit všelijak. Jedna z nejznámějších forem magického zaříkávání je žertovná modlitba, která se postupem času vyvinula v píseň zpívanou také k točivým tancům:

A) Milý svatý Antoníčku,

daj ně muža v tú hodinku.

Bár kerého, bár kerého,

třebas Juru Krúpového.

Nech by byl jaký byl,

nech by pil, nech by mňa aj bil,

enom dyby byl.

(Křápek, Snášil: Blatnice Minulost a současnost slovácké obce, pro Muzejní a vlastivědnou společnost v Brně, s.180-181)

*B)Ty můj svatý Antonínku,
daj ně muža v tú hodinku,
nech je malý lebo velký,
nech je tlustý lebo tenký,
nech by pil, ba ňa aj bil,
enom dyby byl.*

(Petráková Blanka: Pouť u svatého Antonínka (Dojmy novodobého poutníka). In Národopisné Revue, 2007/4, s. 249)

*C)Aj, ty svatý Antonínku,
daj ně muža v tú hodinku,
bár by pil, aj ňa bil,
ej, enom dyby byl.*

*Aj, ty svatý Antonínku,
daj ně muža v tú hodinku
bár by pil, aj ňa byl
ej, enom dyby byl*

*Daj ně Juru lebo Jana,
abych nespávala sama,
dyž nedáš, tož nedáš,
ej, za rok ňa tu máš.*

(Smutný Jaroslav, Smutná Vlasta: Písňe z Veselska, 1960, s. 39)

Tato forma zařikání připomíná dětská říkadla, ale na rozdíl od nich vystupuje do popředí dramatická složka:

„Nech by byl jaký byl,

*nech by pil, nech by mňa aj bil,
enom dyby byl.“*

Později byla modlitba rozšířena o další sloky stejně upravené, čili bylo možné tento strofický útvar zpívat. O oblíbenosti písně svědčí i film natočený v roce 1933 režisérem Svatoplukem Innemannem. Jde o adaptaci operety Jiřího Baldy s hudbou Járy Beneše. Píseň „*Aj ty svatý Antonínku*“ zpívá Hana Vítová a Ljuba Hermanová. Film je uchováván v Národním filmovém archívu (NFA) v klasické podobě na 35mm filmovém pásu.⁹ _

Poutní místo se stalo námětem také pro texty sedlckých písní k bujarým točivým tancům, které se tančily na zábavách. Texty těchto písní se dotýkají různorodých témat: sousedských vztahů, lásky, zábavy, alkoholu, situací z všedního života na vesnici. Píseň „*U Antonínka studánečka*“ žertovným způsobem naráží na potíže s láskou, které byly často svěřovny sv. Antonínovi jako prostředníkovi milenecké lásky:

*„U Antonínka studánečka,
ošídila ně, ošídila ně galánečka.
Blatnické děvčata, pěkné líčka máte,
enom nám povězte, čím sa umýváte.“*

(Jelínková, Zdena: Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska VII. Slovácko, část 2., s.99)

Další píseň, která se váže ke Sv. Antonínku, se jmenuje „*Na blatnické hoře*“, jejíž text dokazuje bezmeznou víru, oddanost a otevřenost k tomuto patronovi. Úryvek této písně vyšel tiskem v r. 1886 u Skarnicla ve Skalici. Text se v nezměněné podobě objevuje také v *Pamětní knize farnosti blatnické* psané od roku 1898. Kompletní záznam této písně o patnácti slokách byl nově vydán v publikaci Vladimíra Teřhala: *Svatý Anotnínek*, vydala Římsko katolická farnost Blatnice pod Sv. Antonínkem 2008.

*Na Blatnické hoře
krásná bílá růže
přelíbezně voní,*

⁹ Informace podala filmová historička Eva Urbanová NFA v Praze

*každý dychtí po ní,
ta všechněm pomůže.*

*Antonínek milý
volá každou chvíli:
Pojďte ke mně všeci
jako k mému otci,
křesťané rozmilí.*

*Antonínku milý,
krásný ušlechtilý,
potěš mé srdéčko,
zarmoucené všecko,
patrone rozmilý.*

*Neb na tom kopečku
svoji žalost všecku
Tobě předložíme,
jak v srdci míníme,
náš milý patrone.*

(Bartošíková Alena: Svatý Antonín na Blatnické hoře. In Malovaný kraj 2003, č.6, s.19)

Lidová poutní píseň zaznamenaná podle *Farní kroniky*:

*Byl jeden kopeček,
na něm kostelíček,
kolem krásné růžičky
rostú při Blatnici.*

*Pospěšme tam všichni...
Svatý Antonínek
zde si zvolil stánek,
potěší nás všechny.*

(Z dějin poutní kaple Sv. Antonína Paduánského nad Blatnicí. In Moravské pomezí REVUE, 1938, roč III., č.5, s.4)

Kázeň a pokoru dokazují věřící každoročním putováním na kopec Svatého Antonína, kde se koná několikahodinová mše. Její součástí jsou u starodávné odpustkové modlitby ke sv. Antonínovi. Jejich obsah často odkazuje k zázrakům vykonaných „svatú vodú“, která podle již uvedených legend, získala svou léčivou moc po zasvěcení kapličky Sv. Antonínovi:

„Podivuhodný svatý Antoníne, slavný velkolepými zázraky a vyznamenáním, jehož ti dopřál Ježíš, když v podobě děťátka spočinul ve tvém náručí. Tys býval tolik útrpný k ubohým hříšníkům, proto nepatř na nehodnost svého prosebníka, nýbrž na slávu Boží, která bude skrze tebe opět zvýšena, a na blaho mé duše, které je v úzkém vztahu k mé prosbě, již tobě nyní úpěnlivě přednáším...“ (Teřhal, Vladimír: Svatý Antonínek, s.70)

Jak říká modlitba, je sv. Antonín s Ježíšem v podobě děťátka zobrazován na venkovních sochách kolem kaple a na svatých obrázcích z poutě.¹⁰ _

*

Velkým umělcem a obdivovatelem, který poutní místo proslavil na Moravě a posléze i ve Francii, byl malíř Jožo Uprka (26. října 1861 Kněždub – 12. ledna 1940 Hroznová Lhota), kterému se kulturní oblast Slovácka stala v jeho tvorbě osudovou. Za obraz s názvem „*Pout' u sv. Antonína*“ obdržel na pařížském Salonu v roce 1893 ocenění *Mention honorable*, skvěle zachytil pestrost a bohatost krojů, harmonii barev a světla a zbožnou atmosféru. O hluboce citovém a osobním vztahu umělce k poutnímu místu svědčí to, jak často se k tématu vracel. Uprka namaloval celkem sedm obrazů „poutí“ a několik studií k nim. Často odbíhal z blatnické fary, aby si udělal pár skic krojů a krajiny, které pak používal pro své obrazy. Pouze na akvarelu z roku 1900 zachytil kapli celou. Uprkova spolupráce s Blatnicí se projevila také v roce 1888, kdy byl nad hlavní oltář farního kostela Sv. Ondřeje umístěn obraz sv. Ondřeje.

Jožo Uprka zásadně ovlivnil výtvarné umění první poloviny 20. století. Vytvořil styl, který se snažilo napodobit mnoho jeho současníků, takže dnes lze hovořit o „škole

¹⁰ Vyobrazení sv. Antonína Paduánského – příloha č.4,5

Joži Uprky“. Styl, který idealizuje folklór, byl v době svého vzniku módou, která však neupadla v zapomnění. Do českých zemí tak pronikl výtvarný folklorismus, který je součástí folklorismu jako širšího kulturního fenoménu. Uprkovými pokračovateli byli Antoř Frolka, Cyril Mandel a Ludvík Ehrenhaft¹¹, kteří si styl svého učitele osvojili a rozvinuli ho do mnoha podob.

Obrazy Joži Uprky a jeho ůáků se staly předmětem sběratelského zájmu. Mimo jejich uměleckou hodnotu jsou také důležitým etnografickým materiálem. Vrcholem sběratelské činnosti malířů - folkloristů - je stálá expozice v galerii Joži Uprky ve Veselí nad Moravou, která byla široké veřejnosti otevřena v roce 2007.

*

Dalším umělcem snažícím se postihnout historii a krásu poutního místa byl spisovatel Oldřich Zemek. Narodil se 1893 v Jakubí a své mládí prožil v Blatnici, kde jeho otec Josef Zemek byl od roku 1910 do 1921 nadučitelem. Zemek se vrátil z 1. světové války jako důstojník ruských legií. Přijal místo úředník ministerstva obrany a odešel do Prahy. Napsal knihu veršů „*Hlas krve*“ a několik prozaických knih, například „*O Juki San*“. Tato báseň byla poprvé otiřtěna v časopise *Moravské Slovácko* z roku 1935, v čísle speciálně věnovaném Blatnici.

U svatého Anotníka

Bud' zdráv můj krásný kraji vína!

Můj Bože, jak se časy mění!

Já vzpomínám, jak na temeni

blíž kaple světce Antonína

jsme v trávě s tátou sedávali

a v kraji každou vísku znali.

Když zanesl mě buran boje

až k Velikému oceánu,

tak často jsem se díval v stranu,

kde tuřil jsem tě země moje,

¹¹ Přílohy č. 6,7,8,9,10

*a když se slunce naklánělo,
mé srdce podivně se chvělo.*

*A často, když jsem zavřel oči,
v mé hlavě zrodilo se přání,
bych probudil se znenadání,
kde dobré vínečko se točí,
krev prudce bije, píseň zvoní
a poutníci se k zemi kloní.*

*Bych z kopce dychtivě se díval
v kraj od Buchlova po Karpaty,
kde skryty krovy rodné chaty,
kde u matky jsem šťasten býval.
kde v kole jsem si bujně vískal
a galánečku k srdci tiskl.*

*Když blažen, svatý Antonínku,
jsem po letech se domů vracel
a kraj se v rose očí ztrácel,
tys volal na mne: „Zde jsem, synku!“
Kol pšenice se zelenala
a Blatnice mne věží zvala.*

*Ó díky, světče z Itálie,
žeš dal mi ženu, jež mě srázy
i nad propastmi doprovází,
kde klesám znaven, tam se bije.
V té kapli jsme se sešli kdysi
a v ruce navždy podali si.*

*Můj Bože, jak se mění časy!
Můj dobrý táta v černé zemi
spí pevně nad Mařaticemi,*

*mně bíle kvetou zbylé vlasy.
Jak před lety blíž kaple sedím,
však něčeho se nedohledím.*

*Své mladosti. Ta pohřbena je
kdes pod hroudami ruských polí.
Ó, smrti, jak tvůj osten bolí!
Jdu ke kříži a poklekaje
se tiše modlím na mohyle,
v níž tlí mé nejkrásnější chvíle.*

(In Blatnický Zpravodaj, září 1999, č.14, s.24)

SVATEBNÍ PÍSNĚ

Život člověka lze rozdělit na několik okruhů příležitostí realizace folklóru. Pro třídění písní je z tohoto hlediska primární funkční hledisko. Tyto příležitosti vyrůstají z rodinného a společenského života a z obřadů z nich spojených. Základní funkci obřadní měla jedna z největších rodinných událostí, a to svatba, spojená s dalšími sekundárními magickými funkcemi s účelem prosperity budoucího svazku.

Obřadních písní se zpívalo před i během svatby a v průběhu následné hostiny mnoho. Například při obřadu čepení, tedy při obřadní úpravě hlavy nevěsty ještě před samotným svatebním obřadem, se zpívala píseň „*Z této strany Dunaje stojí linda zelená*“, a nejčastěji „*Fúká větr po dolině*“, což byly texty na variace jednoho nápěvu, dokumentované Františkem Sušilem.

*Fúka větr po dolině,
po tej drobnej jatelině.
Jatelina prokvétala,
matka dceru zaplétala.*

*Nezaplétej má mamičko,
mňa na tuho!
Nebudu má mamičko
u vás dlúho!*

*Než mňa zapleť má mamičko,
na široko,
půjdu od vás má mamičko
na daleko.*

*Nebudu má mamičko
vaše dcera,
leč já budu má mamičko
mladá žena.*

O variaci jednoho nápěvu se jedná i v případě tzv. vykupování nevěsty a převážení její výbavy, kterou musel ženich symbolicky vykupovat. V Blatnici pod svatým Antonínkem tuto tradici zpracoval Jaroslav Smutný 11.4. 1999 a jako tradiční zvyklost byla předvedena členy souboru L P T RADOŠOV z Veselí nad Moravou. Toto „vykupování a prodávání“ nevěsty a její výbavy mělo přesně dané fáze s přesným rozdělením, včetně rozlišení repertoáru písní pro ženy a muže. V první fázi se prodávají peřiny(A), v druhé truhlica(B) a ve třetí samotná nevěsta (C):

1. (zpívají muži)- platí pro A, B i C

Eště svatba nebyla, /:nebyla; ale by sa zhodila.:/

A ta svatba mosí byt, /:a já na ňu mosím ít.:/

2. (zpívají muži)

A) *Jedem, jedem, ale nevíme kde,*

dobří lidé věd'á, oni nám pověd'á.

B) *Jedem, jedem, ale už víme kde,*

Ten Pavků syneček, ten nás tam dovede.

3. (zpívají ženy)

A) *To sú peřinky štráfkované, mě od mamičky darované.*

Ty ně mamička darovali, že zme ju doma poslúchali.

B) *To je truhlička malovaná, mě od tatíčka darovaná.*

Tu ně tatíček darovali, že zme ho doma poslúchali.

C) *Tam za Moravú kopa sena, dneska nevěsta zítra žena.*

Tam za Moravú eště větší, jak to nevěstě pěkně svědčí.

4.(zpívají muži)

A) *Peřiny sú to bilučké a v nich dívča malučké,*

ej, kdo chce do nich léhati, mosí tam ít bez gati.

B) *Malovaná truhlica, za pú patá tisíca,*

ej, kdo tu truhlu maloval, švarné dívča miloval.

C) *Ráda pije, ráda jí, ráda sa pěkně strójí,*

ej, ráda pěkné krávy má, nerada jim trávy dá.

5.(zpívají ženy)

Hod' sem, Jiříčku, švarný kupečku,

/:my ti prodáme tu peřinečku.:/

B) */: my ti prodáme pěknú truhličku:./*

C) */:my ti prodáme tvú nevěstičku:./*

6.(zpívají ženy)

A) *Peřinečka pěkná bílá, ej, včera večer přesypaná.*

Po dvacíti, po třicíti, ej, pod', Jiříčku, pod' kúpiti.

B) *Truhlička je pěkná bílá, ej, včera večer okovaná.*

C) *Podívej sa jak je pěkná, ej, ale ty si jak čert z pekla.*

Neprodáme, nerozdáme, ej, Jiříčkovi darmo dáme.

7. (rozmluva Žida s ženami)

A) Žid: „Já to kúpím, já to kúpím, a dvě zlatky dám.“

ženy: „Tak málo? Ty haňbo. Za takové peřinky?“

Žid: „Dám tři zlatky, ať ztratím...“

B) (opakuje se)

C) Ženy prodají židovi v ubrusu zahaleného neoholeného chlapa, ten se na žida vrhne a pověsí se mu na záda a oba se smíchem ostatních odcházejí. Ženich přistoupí a za 100 zlatých koupí pravou nevěstu a v náručí si ji odnese.

8. zpívají ženy

A) *Ty nejsi kupec, ty mosíš utéct do /: Suchéj Loze, kupovat koze:./*

B) *Ty nejsi kupec, ty mosíš utéct /: na Kopanice dělat trdlice:./*

9. zpívají ženy

A) *Odejdi ty ledajaký chlape, /:smrdijá ti kolomazú gatě:./*

Písňe se zpívaly i ve chvílích, kdy hosté zasedli za stoly na svatební hostině. Zde se již hranice mezi obřadností a neobřadností písni stírala. Obecně téma písni mělo podporovat slavnostní atmosféru a jejich texty někdy i humorně poukazovaly na těžkosti manželského stavu. V programu převládala tanec a taneční hry, které byly přímo určeny pro svatební veselí, jako na příklad: *holúbek, žabská, káčer, kot.*

Vrcholem bylo tzv. „Hazení do koláča“. Koláč v kraji Veselském si nechávala upéct nebo upekla sama nevěsta a vypadal asi takto: „*Co se ale velikosti, způsobu ozdoby toho koláče týče, zprávu vám dáti mohu,*“ popisuje Josef Fiala v korespondenci Josefa Heřmana Agipta Gallaše, který později Fialovu zprávu použil v *Romantických povídkách* (edice rukopisů z doby kolem roku 1820): „*Byl jsem sám dvakrát této koláční řeči i rozdělení jeho přítomen, k čemuž mně u nás nevídaná věc ponoukla. Byl pokaždé z půl měřice mouky, která k tomu výborná býti musí, upečen. Zevnitř byl rozličnými figurkami ozdoben, uprostřed ale byla veliká díra a navrch se postavila veliká koruna, ana z lískových čistě ostrouhaných hůleček pozůstávala, kteráž těsto dobře opletené, v peci tvrdě upečené bylo. Na tu korunu se uvázaly roztodivné věci. Obrázky, mašle z pentliček, suché trnky, lískové a vlašské ořechy, hrušky, jablka, perníky atd. Ubezpečoval mne mlynář, muž pravdivý a ctěný, že i mnohem větší často ten koláč bývá, podle možnosti a množství pozvaných hostů. Neb každý znamenitou částku z něho do domu nese. Sám prý z celé měřice při vdávání své dcery upekl, k čemuž se vždy pec rozebrati musí.*“¹² _

(Richard Jeřábek: Počátky národopisu na Moravě, Ústav lidové kultury, Strážnice 1997, s.173-174)

Koláč měla při hostině nevěsta před sebou, načež družba přečetl úvodní řeč:

„Přátelé milí, horní, dolní, domácí i přespolní!

Já Vás prosím o maličké utišení a mé krátké řeči vyslyšení.

Dyby tato paní nevěsta o téjto svadbě věděla – před rokem, před dvěma, byla by sa na ni lépe přichystala. Ale ona nevěděla, až v nedělu odpoledna, až jí přišli povídati, že sa bude vydávati.

Hned na jarmark jela – šaty kupovala, vínky vila. Toto nebyly vínky z konvalinky, ale z rozmarýnu zeleného, u zahradníka draze placeného.

A vy páni muzika i přestaňte hráti, ať já možu za tento koláč poděkovati:

Tato mladá paní nevěsta dobrý večer vinšuje a dobré slovíčko vzkazuje svému tatínkovi a své milé maměnce, svému kmocháčkovi a své milé kmotřence a všem hostům domácím i přespolním. Děkuji za tento koláč z úrody zemské, z rosy nebeské, z tichého deštíčka, z jasného sluníčka, od poctivých kuchařek upečený a od pana družby na stůl přinesený.

Až se dnes tato paní nevěsta mladou ženou stane, my jí každý do života dobrou radu dáme.“ a začalo se zpívat:

¹² Měřice v původním smyslu byl univerzální název pro jakékoliv míry a jednotky. V moravské aplikaci se jednou měřicí rozumělo 53,55 litrů, později se ustálila na hodnotě 70,60 litrů, což je 6-7kbelíků.

*„Hrajte jí hudci, hrajte jí
hrajte jí hudci hrajte jí
a vy ženichu hažte jí
a vy ženichu hažte jí.*

*Hažte jí hažte vesele,
hažte jí hažte vesele,
ať se jí srdce zasměje,
ať se jí srdce zasměje.“*

Postupně byli vyvoláváni všichni členové rodiny, zpravidla podle rodinné příbuznosti. Poslední písňové kolo zpravidla končilo: „...a vy ostatní hažte jí...“

Vyzvaní hodili nevěstě do koláče peníze a řekli krátké „vinšování do života“:

„Toto ti hážu nevěsto do koláča, abys měla do roka kudrnáča.“

„Toto ti hážu nevěsto přes kaničky, abys měla do roka dvě Aničky.“

„Nevěsto milá drž si klín, ať je do roka céra lebo syn.“

„Toto ti dávám na lásku a Boží požehnání, ať vás celým životem provází.“

„Toto ti dávám nevěsto na peřinku, nech je do roka u vás Jeníček, z tebe mamička a z ženicha tatíček.“

(materiál sesbírán v terénu: Božena Mezuliáníková,)

Druhá verze úvodní řeči družby u koláče:

„Přátelé milí, horní, dolní, domáci i přespolní!

Já vás prosím o maličké utišení a mé krátké řeči vyslyšení. Přestaň už muziko hráti a vy páni hosté řečnovati, abych mohla za tento boží dar dáreček poděkovati. Tento dáreček není ze dřeva vyřezaný, ani z kamene ukřesaný, ale od poctivých rodičů obstaraný, od kuchařek upečený, od starší družby na stůl donesený.

Dyby tato paní nevěsta věděla před rokem před dvěma, že jí nastane taková proměna, po poli by chodila, pána Boha prosila o úrody zemské, rosy nebeské, tichého deštíčka, teplého větříčka, až by z jejího vínku vykvetla šípková růžička. Z téj růžičky hájíček, v tom hájíčku slavíček. Ten slavíček přelíbezně zpívá, až sa celý háj rozléhá. zpívajte ptáčekové vesele, dokud její vínek na hlavě je. Až jí vínek z hlavy spadne, ona sa všeckem chase poděkuje.

Dyby tato paní nevěsta věděla před rokem před dvěma, že jí nastane táto proměna, po poli by chodila, pšeničku sbírala, zrníčko k zrníčku, klásek ke klásku, až by nasbírala měřičku, potom by vystrójila bohatů svad'bičku. Ale ona nevěděla, až v sobotu odpoledna, když jí přišli povídati, že sa bude vydávati. Na jarmark jela, výbavu kupovala, fěrtůšky¹³ _ šila a vínky vila. Nebyly to vínky z konvalinky, ale ze samého rozmarýnku. Z rozmarýnku zeleného od zahradníka draze placeného. Zahradník ty vínky štěpuje, od nich ho panenka kupuje. Já, když jsem ho chtěla mít, musela jsem pro něj jít, štyrma koňma vranýma, diamanty šněrovanýma.“

(opět materiál sesbírán v terénu: Anna Křiváková)

Následovalo „Poděkování po koláči“, které v tomto případě četla hlavní družička, svobodná dívka:

„Když mě tato paní nevěsta na svad'bu zvala, ona mě prosila, abych jí ve všem nápomocná byla a abych Vám všem za ni poděkovala. Děkuje rodičům za dobré vychování a Vám všem za pěkné vinšování.

A jestli jste se na téjto svad'bě najedli, dojděte na moju. Vystrójíme svatbu bohatů, zabijeme krávu rohatů, kačenu volaků, hus drdolatů, okna zacpeme peřinami, dveře zapřu sochorama a lestli budu moct uteču aj já sama. Nachystáme na sedm stolů, devět mis, na štyry málo, na pět nic.“

(materiál sesbírán v terénu: Božena Mezuliáníková,)

Jistou kuriozitou v Blatnici pod svatým Antonínkem se stala i píseň s jednoduchou jásavou melodií zpívaná po vhazování do koláče, pouze tedy když se ženil Vyskočil, a to:

*„Vyskočile, Vyskočile, Vyskoči-le-lé-le, Vyskočile,ej, Vyskočile,
tvoje méno nezahyne, nezahy-ne-né-ne, nezahyne, ej nezahyne.
A když zahyne,když zahyne, když zahy-ne-né-ne, když zaháhyne,ej, když záhyne,
bude jiné, bude jiné, bude ji-ne-né-ne, bude jiné, ej, bude jiné!“¹⁴ _*

¹³ fěrtůšek – vrchní, zdobná sukně kroje

¹⁴ Zpívá se podle zjištění autorky podnes na blatnických svatbách.

Historii vzniku této písně dokresluje fakt, že v Blatnici pod sv. Antonínkem velkou část obyvatel tvořily rodiny s příjmením Vyskočilovi, což dokládá i soupis rodin a jejich přezdívek v Blatnické kronice¹⁵.

Jak už bylo řečeno o tanec na svatbách nebyla nouze a zpívaly se i písně k populárnímu točivému tanci sedlcká (sedlácká) s tematikou odchodu od rodičů nebo parodií na domácí práce a napodobování řemesel.

*Veselú mamňenko, veselú izbu máš,
dotád' je veselá, dokád' mě v ní chováš.
Až ně tu nebude, veselá nebude,
v jednom kútě zima a v druhém tma búde.*

forma A:

*Růža su já růža,
dokád' nemám muža,
až budu mět muža,
spadne ze mě růža.*

*Kvítek su já kvítek,
dokád' nemám dítek,
až budu mít dítek,
spadne ze mě kvítek.*

Pozměněný text této písně jsem našla otištěný v Blatnickém Zpravodaji. Obsahuje ukázky doslovného přepisu z *Pamětní knihy farnosti blatnické*, která zaznamenává údaje již od roku 1898.

forma B:

*Dycky dívča, rúža,
dokud nemá muža,
a jak už má muža,
opadne s ní rúža.*

(Blatnický Zpravodaj: srpen 2003, VIII., č.28-29, s.25)

¹⁵ Příloha č.14: Máčal: Blatnická kronika, Přezdívky v Blatnice pod sv. Antonínkem 1900 – 1950; strana 1,2,3

Lze předpokládat, že přepis písně z knihy blatnické farnosti (forma B) je starší forma té nynější (forma A), která je součástí mého aktuálního sběru od současných pamětníků, přesněji Blatničanky Marie Mezuliáníkové (* 29.5.1921)

Někdy se ještě druhý den po svatbě konaly tzv. „ostatky“. Vozily se peřiny a výbava do domu novomanželů a ženy zpívaly písně „*Pod' sem kupečku s pěknů voničků*“ nebo „*To je Bože truhlica za půl pata tisíce*“, ženich jim symbolicky zaplatil.

Co se týče erotických prvků v písňovém folklóru, jejich místo bylo striktně dáno, nikdy se nezpívaly bezdůvodně, tudíž setkání s nimi bylo velmi řídké. Byly součástí obřadů křtu dítěte, ale zejména částí obřadů svatebních: „*Zde se provádělo – zvláště ženami – množství symbolických úkonů erotického charakteru a zpívaly se lascivní písně, které měly zajistit potenci a plodnost novomanželů, zdraví narozeného dítěte apod.*“ (Pajer Jiří: Svět lidové písně, Ústav lidového umění, Strážnice 1989,s.16) Tato funkce písně se dle mého názoru již pojí s oblastí lidové víry a iracionálními praktikami milostné magie.

TANEC SEDLCKÁ

Typickým tancem pro celé Veselsko je prapůvodní starý párový tanec z rodu točivých tanců, tanec s velkým nábojem a dynamikou, nazývaný sedlácká/sedlcká, v Moravském Písku také „písecká“. Nejstarší zpráva o sedlckém tanci je z Uherskohradištska, ve sbírce Františka Bartoše: *Národní písně moravské* 1889. Pod číslem 501 je otištěna píseň „*Má milá orala s černýma volama*“ z Bílovic u Uherského Hradiště s označením „sedlcká“ i s rámcovým popisem tance: „*Chlapec zazpívá jednu nebo dvě sloky písně, hudba ji zahraje, pár se otočí na místě vpravo, vlevo a zas vpravo; pak zazpívá zas ona a hudba i tanec se opakuje.*“ (Nekud, Vladimír a kol.: Veselsko, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1999, s.259). Podle Leoše Janáčka se v tomto tanci sdružují tři vyspělé „uměny“ – hudba, taneční pohyb a poezie. Leoš Janáček považoval tento tanec za základní tanec domácí, ačkoliv je regionálně rozlišen, má základní pohybové a pěvecké rysy společné. Stěžejním prvkem je víření dvojice po předzpěvu, vždy jedné sloky taneční písně. Do třetice Janáček v recenzi Bartošovy sbírky konstatuje: „*Velmi jest významné, že naše tance nezakládají (sic!) se toliko na půvabných pohybech a působivých skupinách. Zpěv jest podstatnou jejich částí; proto výraznost obličejů a dramatickost, význačnost pohybů je též jejich podstatou...*“ (tamtéž, s.258-259)

Tanec existuje ve formě dvoufigurové pro dvojici, ale také jednofigurové, kdy se tanečnice točí sama, tanečník podupává a „cifruje“ kolem ní nebo při ní. Ve třetí figuře se dvojice obchází přísunnými kroky kolem společné osy, děje se tak například v Uherském Ostrohu a ve Veselí nad Moravou.

Někdy se při sedlcké dvojici držely za pravé ruce, což připomíná starobyloou figuru točivých tanců „*zachodzení*“, uváděnou Janáčkem v souvislosti s lašským starodávným točivým tancem, ale i s hornáckou Lipovskou sedláckou. „*Zachodzení*“ spočívá v rozcházení a podtáčení. Tanečnice se několikanásobně podtočí pod spojenými pažemi na místě nebo místo individuálního tance obou partnerů je tanečnice několikrát vyzvednuta. Tuto figuru lze vidět v Tasově, Kněždubu, Hroznové Lhotě, Kozojídkách a také v Blatnici - tam se vyskytuje v několikere podobě této figury, a v jisté podobě i ve Veselí nad Moravou.

Tento typ tance byl zahajován táhlou písní, kterou zpívali chlapci, nejlepší zpěváci – ti, co „*uměli vzít za notu*“. Před muzikou začali zpívat v pomalém tempu,

k tanci s muzikou se tempo zrychlilo, čili se „zdrobnělo“. Přiběhla děvčata, dle vlastní volby se postavila vedle tanečníka. Po předzpěvu tanečník zatleskal, tanečnice se roztočila nebo tanečníka oběhla, přitom ji tanečník v kole vyzvedával, pak se pár otočil čelem k sobě a chytil se vzájemně pod paže. Obcházel kolem osy, tanečník vpravo, tanečnice vlevo. Takto popsal taneční scénu také Leoš Janáček: „*Na Blatnicku tančí se jednotlivé obrazy ode všech dvojic zároveň a sice v kolonách.*“ (Tomeš, Josef: Blatnice – Lidová kultura, vydala Blatnice, s. 190) Není známo, co přesně Janáček těmito kolonami myslel, ale pravděpodobně se jednalo o jistou fixaci jednotlivých figur v čase. Oproti Velké nad Veličkou, kde taneční unisono nenacházel, v Blatnici všichni tančili stejné figury ve stejné chvíli a ve stejném pořádku za sebou. Janáček tímto podtrhoval improvizovanost ve výběru a řazení figur do celku.

Tanec doprovázela hudecká skupina, často také místní harmonikáři, rovněž dechová kapela, ale pouze k tanci v rychlém tempu, což starší komentovali: „*Skačú jak žaby na obrovnání!*“ nebo „*Jak dyž mňate tihly!*“ Postoj starších krásně dokládá citát polské muzikoložky Zofii Lissy: „*Krize mezi ‚starým‘ a ‚novým‘ se objevuje v každé generaci znovu, třebaže se týká jiného ‚starého‘ a jiného ‚nového‘.*“ (Pajer, Jiří: Svět lidové písně, Ústav lidového umění Strážnice, 1989, s.70)

*

Náměty sedlckých písní byly obvykle ze života. Zpívalo se o hodech, fašancích, galánkách a námluvách, všeobecně o dění na vesnici. Zpívaly se i písně s narážkami na konkrétní lidi a pokud se to zmiňovaných až příliš dotklo, končilo to i u soudu. Lásku k lidovým písním a tancům dokládá i vzpomínání dlouholetého muzikanta Jana Matuščíka: „*Za války bývaly muziky aj u Hlavinků na bůdě, u Bachanů u Hrozna ve sklepě, nebo v Hájku v cihelně. Byla tam taková dřevěná šopa, pozůstatek z cihelny a v téj zme dúpali a zpívali. To pořádával Franta Vyskočil Zafarský jako muzikant a Josef Novák. V hájkovém járku nabrali vody, udělali malinovku a tú prodávali. To bylo naše občerstvení. Muzika hrála a my zme tančili až do rána. Bývalo to veselé.*“ (materiál z terénu: Anna Křiváková)

V 60.-70. letech neuměla mládež sedlckou zpívat ani tančit, byla vytlačena moderní hudbou a tancem. Záležitosti se ujal blatnický učitel František Fojtík (1931 - 1994), který začal s mladými lidmi znovu sedlou nacvičovat. Tančila se na hodech a na Štěpánských zábavách. Mladí začali tančit v kroji, byl obnoven jak tanec, tak kroje. Tento zvyk se drží dodnes a s ním i tzv. „*Služba*“, která vznikla v době, kdy hodně

chlapců a dívek z rodin bezzemků soužili u sedláků na Hané. Služba chlapcům zaměstnaným na statku končila po Vánocích a jediným volnem byl svátkový týden do Nového roku. Dívky končily až na Nový rok, aby byl na statcích zajištěn nepřetržitý pracovní chod. Chlapci si ve svém volnu hledali „službu“ u svobodných dívek s doprovodem harmoniky a upečeným nazdobeným koláčem, večer následovala svatoštěpánská zábava. Dívky jim to oplácely na Nový rok a večer se konala tzv. „zástěrková“, kdy měla děvčata právo volit si svého tanečníka.

*

Dokumentace 30 sedlckých písní v Blatnici pod Sv. Antonínkem, zapsaných ve zpěvnících a dochovaných sběrateli nebo pamětníky:

„Nedám se já za masára“

„U Antonínka studánečka“

(Poláček Jan: Slovácké písnička III., Brno 1943, s.130, 211)

„Pije, pije na koleji ftáče“

„Svítaj, Bože, svítaj“

(Poláček, Jan: Slovácké písničky VI., Národní hudební nakladatelství Orbis. Praha 1951, s.69, 89)

„A já sem“

„Chlapci sa žénijú“

„Ja co je to za muzika“

„Já su šohajek ledabyl“

„Nechcu ťa, šohajku“

„Pěsničku zme vyzpívali“

„Rostů, rostů kopaně“

„Zahraj ně, hudečku“

(Poláček, Jan: Slovácké písničky VII.(Doplňky), Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1960,s.6, 22, 25, 27, 53, 58, 68, 99)

1. „Dybys měla má panenka“
2. „Vrt' sa milá“
3. „Měla sem galána“
4. „Ztratila sa na salaši“
5. „Janíčku, bratranče“
6. „Šijte ně mamičko košulenu“
7. „Studená rosička“
8. „Réž, réž, drobná réž“
9. „Pod Javořinú“
10. „Počkejte pacholci“
11. „Páni muzikanti“
12. „Čí to husička, čí to“
13. „Ani tady nebude“
14. „Blatnický stárek“

(sebral Dr. Jan Poláček, z fondu brněnského pracoviště Etnologického ústavu ČSAV, v.v.i.)

„Nad javořinú ptáček“
 „Henkaj v tom domečku“
 „Červené jablíčko po zemi sa gúlá“

(Smutní, Vlasta a Jaroslav: písně z Veselska I., Okresní kulturní středisko Hodonín)

„Co dělá Kača“

(sebral Hynek Bím, z fondu brněnského pracoviště Etnologického ústavu ČSAV, v.v.i.)

Stejně jako sedlcký tanec má svůj řád, tak i zpívání písní na zábavách muselo mít svůj pořádek. Klasický „tahák do kola“ - informace, že se začne tančit - byla píseň „Páni muzikanti“, po jejímž dozpívání se napojila libovolná jiná sedlcká píseň, tanečníci byli připraveni začít se „vrtět“.

Při písni „Réž, réž, drobná réž“ uchoopil tanečník tanečnici před vrtěním v pase a vyzvedl ji nad úroveň hlavy, pak se teprve začalo tančit.

*Réz, réž, drobná réž,
komu sa ty moja milá dostaneš.
Réz, réž, réž, drobňučká,
šak je moja galánečka hodňučká.
Nic, nic, nic, čerta nic,
včera byla galánečka, dneska nic.
Hopsa s ňú pod střešňú,
nech sa jí ty kalafice rozčesnú.
Hopsa s ňú mladá je,
líčka sa jí červenajú, ráda je.
hopsa s ňú stará je,
zuby sa jí koláčajú, ráda je.*

Speciální taneční úpravu má v Blatnici sedlcká při písni „*Co dělá Kača*“. Je zapotřebí dvou šátků, které se drží zkřížené v pravé ruce. Přezpívá se jedna sloka písně, hudba hraje a páry postupují valčíkovým krokem stejnosměrně vzad. Ruce s šátky zvednou nad hlavu a páry se podtáčí pod překříženými šátky. Tanečnice pod pravou rukou, tanečník po ní také pod pravou rukou. Ruce zvedají rytmicky tak, aby se tanečník mohl podtočit. Další slokou zpět na původní místo a s další slokou se opět podtáčí.

*Co dělá kača, co dělá Kača, v trávě zeleněj, v trávě zeleněj.
Plete věneček, plete věneček, z růže červenej, z růže červenej.
Až ho uplete, až ho uplete, komu že ho dá, komu že ho dá.
Tobě šohajku, tobě šohajku, že ťa ráda má, že ťa ráda má.
Ale mě mama, ale mě mama, na trávu nedá, na trávu nedá.
Radši ju sama, radši ju sama, po poli hledá, po poli hledá.
V poli jí néni, v poli jí néni, ona je v ořú, ona je v ořú.
Tam kde blatničtí, tam kde blatničtí, pacholci ořú, pacholci ořú.*

Typickou a velice oblíbenou sedlckou písni je „*Zahraj ně hudečku*“, na jejíž melodii se zpívá dalších pět písni o dvou až třech slokách. Několik z nich je opět

dochováno v *Pamětní knize farnosti blatnické*. Část této knihy otiskl Blatnický Zpravodaj: srpen 2003, č.28-29,s.24-25.

*Zahraj ně hudečku,
na tenkú strunečku,
já ti zazpívám,
na pěknú notečku.*

*Zahrajte ně, hudci,
pro boha vás prosím,
mám tu galánečku,
tancovat s ňú mosím.*

*Zdalo sa ně, zdalo,
že sa od hor mračí
a to sa čerňajú
mújej milěj oči.*

*Zdalo sa ně, zdalo,
že sa od hor blýská,
a to si šohajek
po holénce liská.*

*Už ně tak nebude,
jak ně bývávalo
dyž ně s hory, z doly
slunko svítívalo.*

*Slunko svítívalo,
bylo naprotiv,
ale už sa ono
za hory ubírá.*

*Svítilo ně slunko
ze dvora velice.
ale už nebude
je tmavé velice.*

*Hore háj, dolu háj,
hor hájem cesta,
bude-li matka zlá,
bude aj nevěsta.*

*Hore háj, dolu háj,
hore hájem chodník,
až sa ně milá vdáš,
kam já budu chodit?*

*Už sú ty hoříčky
na dvě polovičky,
co na nich sedaly
sivé holubičky.*

*Sivé holubičky,
sivé jako nebe,
miluj mňa, šohajku
a já budu tebe.*

*Zhusta, chaso, zhusta,
konec masopusta,
masopust se krátí,
už sa nenavrátí.*

*Hody, naše hody,
nadělaly škody,
zabili pacholka,
hodili do vody.*

*Už nám tak nebude,
jak nám bylo gdysi,
dyž byla puténka
erteplí na misi.*

Píseň „*Vrť sa milá okolo mňa*“ přímo v textu částečně popisuje sedlcký tanec. Píseň je ve dvou verzích. První se sběru Dr. Jana Poláčka (z fondu brněnského pracoviště Etnologického ústavu ČSAV, v.v.i.) a druhá verze je materiálem z terénu, který poskytla Anna Křiváková. Obě verze se zpívají na tutéž melodii. Je patrné, že druhá verze svým počtem a rozložením slok je více funkčně přizpůsobená k tradici taneční narozdíl od verze první. Zaměněno je pořadí veršů, dokonce i celá slova: *milá/dívča, sokoláček/jarabáček*, přičemž oslovení „*milá*“ či „*moja milá*“ je z hlediska frekvence užití daleko častější. Verze Jana Poláčka je také v nezměněné podobě uvedena v *Pamětní knize farnosti blatnické* (Blatnický zpravodaj: tamtéž). Třetí sloka druhé verze patrně mohla vzniknout později, jako reakce na dobové události.

1) Vrť sa milá, okolo mňa

jako ftáček sokoláček okolo pňa.

Udělej kolečko, moja galánečko,

uděláš – li budeš moja,

budeš moja.

2) Vrť sa dívča, okolo mňa

udělej kolečko, moja galánečko

budeš moja, budeš moja.

Vrť sa dívča, okolo mňa,

jak ten ftáček jarabáček okolo pňa,

udělej kolečko, moja galánečko,

budeš moja, budeš moja.

Kdyby né ťa moja milá, kdyby né ťa,

byli by mě chytili, do Hradišťa odvezli,

za legrúta, za legrúta.

*Ale že jsi moja milá milosrdná,
tys konička sedlala a za mnú přijela,
až do Brna, až do Brna.*

Opačnou funkci písně „*Páni muzikanti*“ měla „*Pěsničku zme vyzpívali*“ / „*Pěsničku zme dozpívali*“, která tanečnickům říkala: „ešče jednu a dom“:

*Pěsničku zme vyzpívali,
račme veselí byt,
v krku sa nám vysušilo,
dajte sa nám napít.*

*Holbu piva, holbu vína,
holbu páleného.
ešče k temu, panímámo,
něco smaženého.*

*Pěsničku zme vyzpívali,
ó můj milý bože,
byla by sa ráda vdala,
a ešče nemože.*

(Poláček, Jan: Slovácké písničky VII.(Doplňky), Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1960,s.58)

*Pěsničku zme dozpívali pane Bože,
každá by sa ráda vdala a nemože.
Pěsničku zme dozpívali, račme veselí byt,
v krku sa nám vysušilo, dajte nám napít.*

(materiál sesbírán v terénu: Anna Křiváková)

Píseň „*Blatnický stárek*“, nebyla ještě nikdy otištěna, z nejstarších Poláckových sběrů. Je to jedna z těch posměvačných sedlckých písní, lehce ironických:

*Blatnický stárek,
porúbal hájek,
porúbal, posekal,
švarný šohájek.*

*Blatnický stárku,
nerúbej hájku,
nerúbej, nesekej,
švarný šohájku.*

ZÁVĚR

V průběhu zpracování projektu se mi podařilo z materiálů poskytnutých Etnologickým ústavem ČSAV, v.v.i., Národním ústavem lidové kultury ve Strážnici, z archivních pramenů *Blatnické kroniky* a *Franí kroniky*, ze zpěvníků, z národopisných periodik a Blatnického Zpravodaje vytvořit úplnou databázi folklorních zdrojů k písňovému folklóru v Blatnici pod Svatým Antonínkem.

Již v této fázi práce se podařilo objevit některé dosud nevyužité a nepublikované zdroje. Například písně sběratele Hynka Bíma na straně 16-17, některé varianty písní „*Aj, ty svatý Antoníčku*“ na straně 27-28, nebo dokumentace písně „*Růža su já růža*“ na straně 41 s variantou ústní lidové tradice, slavnostní čtení družby, ve dvou variantách, při házení do koláče na straně 38-40. Dosud nepublikovaný materiál přinesly občanky Blatnice Božena Mezuliáníková, Ludmila Mezuliáníkové a Anna Křiváková, cenné informace podala zejména Marie Mezuliáníková, jedna z nejstarších pamětnic Blatnice.

Tímto je již nakročeno k další fázi, kterou je diplomová práce, která by měla být soustředěna na průnik množin živé tradice a zdokumentovaných pramenů.

SEZNAM PŘÍLOH

- č.1 Kaple Svatého Antonína
- č.2 Hlavní oltář kaple
- č.3 Ukázka z pouti
- č.4 Vyobrazení Svatého Antonín Paduánského
- č.5 Nejoblíbenější svatý obrázek z pouti
- č.6 Pout' na obraze Jožo Úprky
- č.7 Pout' na obraze Stanislava Lejčka - pohlednice
- č.8 Arnošt Frolka: Dívky v kroji
- č.9 Cyril Mandel: Seníky a kopy
- č.10 Ludvík Ehrenhaft: Nevěsta a ženich
- č.11 Cimbálová muzika z Blatnice
- č.12 První strana Blatnické kroniky sepsané Petrem Máčalem
- č.13 Ukázky ilustrace kroniky
- č.14 Máčal: Blatnická kronika, Přezdívky v Blatnice pod sv. Antonínkem 1900 - 1950
- č.15 Ukázka blatnického kroje
- č.16 Ukázky z *Národních písní moravských*, František Bartoš
- č.17 Ukázky z *Moravských národních písní*, František Sušil

č.1 Kaple Svatého Antonína

č.2 Hlavní oltář kaple

č.3 Ukázka z pouti

č.4 Vyobrazení Svatého Antonín Paduánského

č.5 Nejoblíbenější svatý obrázek z pouti

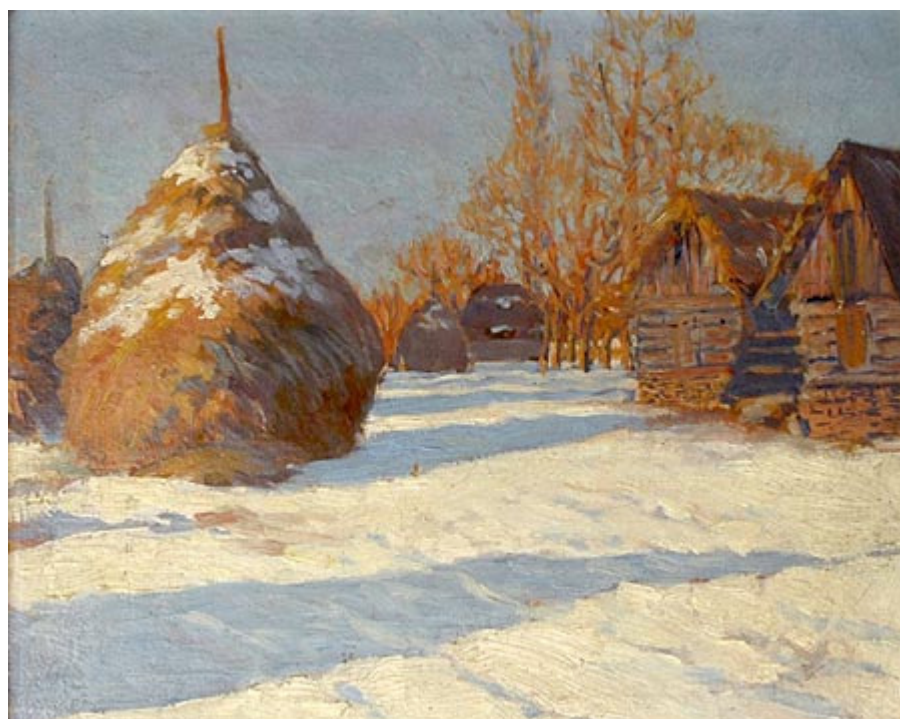
č.6 Pouť na obraze Jožo Úprky

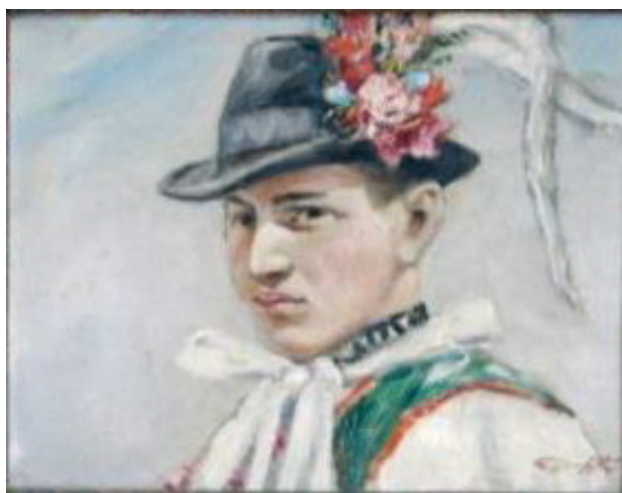
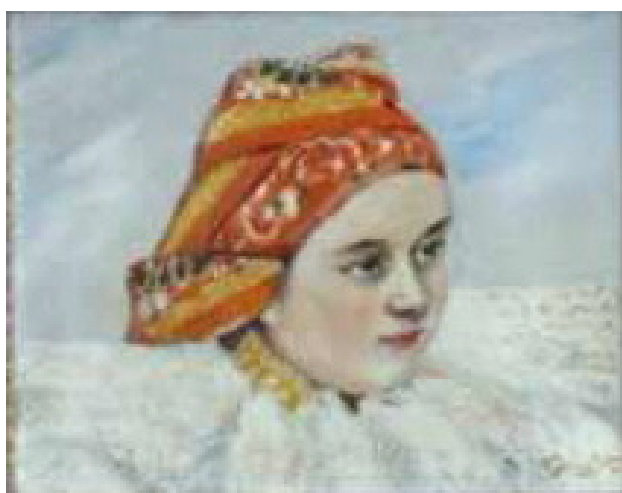
č.7 Pouť na obraze Stanislava Lejčka - pohlednice

č.8 Arnošt Frolka: Dívky v kroji

č.9 Cyril Mandel: Seníky a kopy

č.10 Ludvík Ehrenhaft: Nevěsta a ženich

č.11 Cimbalová muzika z Blatnice:
zleva: Josef Budař a Pavel Petratur – kontry, Alois Krystoň – prim, Petr Vařeka – basa,
Jiří Lačňák – cimbál, Jan Valášek – terc, Ladislav Vyskočil - klarinet

č.12 První strana Blatnické kroniky sepsané Petrem Máčalem

č.13 Ukázky ilustrace kroniky

č.14 Máčal: Blatnická kronika, Přezdívky v Blatnice pod sv. Antonínkem 1900 - 1950

16

Přezdívky v Blatnici pod sv. Antonínkem
v letech 1900 - 1950

Seznamil Josef Hanák, Brno, Rodolfa
Na Křížbunách 674.

Blatnicka	Jména příjmení	číslo
Kubice	Výšeň	4
Janek Milovaní	Výšeň	3
Lahot	Božar	
Traní	Výšeň	524
Dědvič (U Dědviča, p. hrdí)	Čížhal	
Andulák (malý Andulák)	Božar	16
Glov	Hanák	19, 186
Bama	Ušáček	420
Šoník	Šoník	23
Šim	Hanák Sr.	24
Št	Výšeň	25
Ušáček	Výšeň	26
Časák	Časák	50
Časák, Časák	Časák	33
Šilín	Mišek	172
Časák	Časák	406

strana 1

Bědička	Jméno správně	řp.
Byrona	Lois	381
Auschnitt	Lois	
Lichen	Lois	
Karabaja	Smýřik	591
Kalula	Bogárová	311
Leutänek	Vyškotil	424
Vykruly, nebo Joänek	Vyškotil	384
Acula	Vyškotil	398
Kashänek	Kashan	540
Bogänek - Bogänci	Bogär	204
Isvenka	Vyškotil	190
Jepkula	Markinková	83
Ena	Štchal	62
Bisluphatina	Abajskij	499
Abaja (niekterí písm)	Abajskij	
Malý Čejčiček	Čejčik	445
Krasice	Vyškotil	91
Veliký Abajčiček	Abajskij	92
Barista	Bebrakur	289
Šupci nebo Uypri	Ščhali	260
Šanták - Šantäri	Matušik	95
Blka	Bebrakur	97

strana 2

52

Bendiska	Jmeno, příjmení	řp.
Čepel	Čudík	265
Kubík	Chabica	
Lohl	Čechalov	431
Jedinák, nebo Klavář	Čechalov	432
Kemlčej	Chabica	436 a 437
Marta	Čechalov	159
Ulisa	Čychořil	144
Šala	Kalaja, šky	145
Jasit	Chabica	146
Hapalina	Husoni, Machalová	148
Čupat	Mišek	150
Hřebek	Čechalov	152
Šala	Čychořil	152 a 153
Miško	Čechalov	453
Jurá (Andas, Klamet a Fonek Jurá)	Čechalov	378
Antoš (Jan Antoš)	Čechalov	389
Kemlčej	Čechalov	426
Marina Uličá	Mišková	441
Šala	Čychořil	532
Kalulák	Čopar	132
Hromek	Švina	431
Čubínčá	Čychořil	137

č.15 Ukázka blatnického kroje

176.

Z Blatnice.

U Hra-diš-ča na trá-vní-čku, ej, u Hra-diš-ča na trá-vní-čku

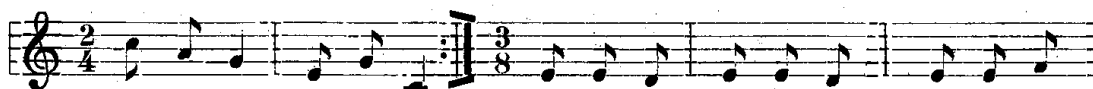
sta-vi - jú tam ši - be - ni-čku.

U Hradišča na trávníčku,
ej, u Hradišča na trávníčku
stavijú tam šibeničku.

Šibenička krivo stójí,
ej, šibenička krivo stójí,
šohaj sa jí nic nebójí.

503. a)

Z Blatnice.

Šel bych k vám a nesmím za-ro-stť chodníček, za-ro-stť

chodníček o - ře - ším.

[: Šel bych k vám a nesmím :]
zarostť chodníček,
zarostť chodníček
ořeším.

[: Ořeší vysekám :]
a tebe, děvečko,
moja galánečko,
nenechám.

[: Ořeší na stranu, :]
já tebe, děvečko,
moja galánečko,
dostanu.

č.16 Ukázky z *Národních písní moravských*, František Bartoš

1245.

Z Blatnice

Dyž my do těch hor pů - jde - me, co my tam je - sti bu - de -
me? Co my tam je - sti, mo - je sr - den - ko, bu - de - me.

Dyž my do těch hor půjdeme,
co my tam jesti budeme?
Co my tam jesti, moje srdenko, budeme?

Lepší šišečka borová,
nežli pečénka lojová,
nežli pečénka, moje srdenko, lojová.

A dyž je lepší, jez si sám,
a já sa s tebou rozezdám.

Dy sas ty chtěla rozezdat,
mělas ručenky nedávat.

Já sem ručenku dávala,
přežalostně sem plakala.

Dyž my do těch hor půjdeme,
co my tam pítí budeme?

Lepší voděnka z kolaje,
nežli vínečko v poháře.

A dyž je lepší, pij si sám,
a já sa s tebou rozezdám.

Dy sas ty chtěla rozezdat,
mělas ručenky nedávat.

Já sem ručenku dávala,
přežalostně sem plakala.

2083.

Z Blatnic

Namluval mia Dří-ma-la, bych s ním vandro - va - la z jednej ze-mě do dru-hej, do kra-ji - ny ci - zej.

Namlúval mia Dřímala,
bych s ním vandrovala
z jednej země do druhé,
do krajiny cizej.

Nenamluváj, Dřímalo,
napřadla sem málo,
až napřadu potáček,
s tebou povandruju.

Po rynečku chodila,
krajčího hledala,
který by jí sukňu šil
z květu makového.

Budu-li ti sukňu šít
z květa makového:
budeš ty mně niti přást
z deště majového.¹⁾

Budu-li ti niti přást
z deště majového,
budeš ty mně střívě šít
z roha jeleního.

Budu-li ti střívě šít
z roha jeleního:
budeš ty mně dratvy přást
z komára mladého.

Budu-li ti dratvy přást
z komára mladého,
budeš ty mně lože stlat
z Dunaja bystrého.²⁾

Budu-li ti lože stlat
z Dunaja bystrého;³⁾
budeš ke mně přeplývat
na mlynském kamení.⁴⁾

Plynul milý pro milú,
milá pro milého,
zhynuli tam obadvá,
jeden pro druhého.

č.17 Ukázky z Moravských národních písní, František Sušil

SEZNAM LITERATURY

BARTOŠ, František. *Národní písně Moravské*. Praha : Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1901. 893 s.

HNÁTEK, Jan, et al. *Farní kronika : Pamětní kniha blatnické farnosti*. [s.l.] : [s.n.], 1748. ? s.

JELÍNKOVÁ, Zdena. *Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska VII. : Slovácko část 2. Dolňácko*. Strážnice : Ústav lidové kultury ve Strážnici, 1996. 234 s.

JEŘÁBEK, Richard. *Počátky národopisu na Moravě : Antologie prací z let 1786-1884*. Kovář Jaroslav. 1. vyd. Strážnice : Ústav lidové kultury ve Strážnici, 1997. 412 s. ISBN 60-86156-05-2.

KŘÁPEK, Josef, et al. *Blatnice : Minulost a současnost obce*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1981. 231 s., 73.

MÁČAL, Petr. *Blatnická kronika : Popis a dějiny Blatnice*. [s.l.] : [s.n.], 1926. 121 s.

NEKUD, Vladimír, et al. *Veselsko : Vlastivěda moravská*. Vladimír Nekuda. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1999. 592 s., 88. ISBN 80-85048-94-9.

PAJER, Jiří. *Svět lidové písně*. 1. vyd. Strážnice : Ústav lidového umění, 1989. 98 s.

POJSE, Moloslav, HYHLÍK, Vladimír. *Blatnice Poutní kaple na hoře Sv. Antonína*. [s.l.] : Historická společnost starý Velehrad se sídlem na Velehradě, 1992. 87 s.

POLÁČEK, Jan. *Slovácké písničky I. : Sběrka jednohlasých lidových písní*. Praha : Melantrich, 1948. 250 s.

POLÁČEK, Jan. *Slovácké písničky III. : Sběrka jednohlasých lidových písní*. Brno : [s.n.], 1943. 264 s.

POLÁČEK, Jan. *Slovácké písničky VI. : Sběrka jednohlasých lidových písní*. Praha : Orbis, 1951. 144 s. ISBN 30110-445-90076.

POLÁČEK, Jan. *Slovácké písničky VII. : Sběrka jednohlasých lidových písní (Doplňky)*. Praha : Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1960. 114 s.

PROCHÁZKOVÁ, Jana. *Janáčkovy záznamy hudebního a tanečního folkloru I. .* Brno : Doplněk, 2006. 454 s.

SMUTNÝ, Jaroslav, SMUTNÁ, Vlastimila. *Písně z Veselska 1,2*. Ema Pelikánová. Hodonín : Okresní kulturní středisko Hodonín, 1995,1996. 2 sv. (154, 127 s.).

SUŠIL, František. *Moravské národní písně*. Praha : Argo/Mladá Fronta, 1998. 796 s.

TEŤHAL, Vladimír. *Svatý Antonínek*. Adolf Kašpar. 1. vyd. Zlín : Římskokatolická farnost Blatnice pod Sv. Antonínkem, 2008. 88 s. ISBN 978-80-254-2137-6.

TOMEŠ, Josef. *Blatnice - lidová kultura : Písně*. Blatnice : [s.n.], [19-?]. 253 s.

PERIODIKA

BARTOŠÍKOVÁ, Alena. Svatý Antonín na Blatnické hoře. *Malovaný Kraj*. 2003, č. 6, s. 19.

BUDAŘ, Slavomír, VYSKOČIL, František. Původ a dějiny kaple sv. Antonína Paduánského na Blatnické Hoře. *Blatnický Zpravodaj*. 1997, roč. 2, č. 5, s. 3.

PETRÁKOVÁ, Blanka. Pout' u svatého Antonínka : Dojmy novodobého poutníka. *Národopisné Revue*. 2007, č. 4, s. 249.

TONCROVÁ, Marta. Vzpomínáme 150. výročí narození F.Bartoše. *Malovaný Kraj*. 2005, č. 5, s. 7-8.

Pěsnička šohajka Třetinů : František Třetina (27.9.1920). *Blatnický Zpravodaj*. 1995, roč. 4, č. 14, s. 20.

Z blatnické franosti : Pamětní kniha farnosti blatnické od roku 1989. *Blatnický Zpravodaj*. 2003, roč. 7, č. 28-29, s. 24-25.

Z dějin poutní kaple Sv. Antonína Paduánského nad Blatnicí. *Moravské pomezí REVUE*. 1938, roč. 3, č. 5, s. 4.